

На основу члана 32. Закона о локалној самоуправи („Сл.гласник РС“ бр. 129/07, 83/14 – др. закон, 101/16 – др. закон и 47/18), Члана 13. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју (“Службени гласник Републике Србије” број 10/2013, 142/2014, 103/2015 и 101/2016),члана 52. Статута општине Лучани (“Сл. гласник општине Лучани“ бр.16/18), Одлуке о буџету општине Лучани за 2020. годину (“Сл. гласник општине Лучани“ бр. 1/20), Закључак Општинског већа општине Лучани број: 06-25-2/2020-III од 09.03.2020.године, Решењу о давању претходне сагласности Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (број од _____ .2020. године), Скупштина општине Лучани на седници одржаној _____ .2020.године донела је “.

ПРОГРАМ ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА ОПШТИНУ ЛУЧАНИ ЗА 2020. ГОДИНУ

I. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА

Анализа постојећег стања

Географске и административне карактеристике: Територија општине Лучани захвата површину од 454,3 квадратна километра, простире се између Овчарско - Кабларске клисуре, планине Јелице и развођа реке Бјелице према Голијској Моравици. Општина Лучани има издужен облик, правац пружања северозапад - југоисток административно припада Моравичком управном округу са седиштем у Чачку и представља географски простор између 43° 45' (најсевернија тачка у Овчарско-кабларској клисури) и 43° 37' (најјужнија тачка код Дубоког превоја) северне географске ширине и 20° 7' (најзападније тачке код Гугаљског моста на 3.Морави) и 20° 24' (најисточнија тачка) источне географске дужине. Територија општине се простире између Овчарско-Кабларске клисуре, планине Јелице и развођа реке Бјелице према Голијској Моравици. Граница општине пружа се од севера долином Западне Мораве и планине Овчар, даље према југоистоку венцем планине Јелице на југ и југозапад преко обронака Чемерна, па према северозападу преко нижих планина Голубац и Крстац - врх Бјелошевац спушта се ка Западној Морави. Територија општине Лучани има издужен облик, са правцем пружања северозапад- југоисток. Граничи се на североистоку са подручјем Града Чачка, на југоистоку са подручјем Града Краљева, на југу са територијом општине Ивањица, на западу са територијом општине Ариље и на северозападу са територијом општине Пожега. На простору општине у 36 насеља, према попису из 2011.године живи укупно 20.897 становника. Просечна густина насељености на нивоу општине износи око 46 ст/км².Територија општине обухвата 36 катастарских општина.

Природни услови и животна средина: Подручје општине Лучани је у погледу стања животне средине у великој мери очувано. Основни фактори угрожавања животне средине су неадекватан третман отпада и отпадних вода, кумулативни утицаји индустрије у градској зони, саобраћај и неконтролисана примена хемијских средстава у пољопривреди. Од 1998. године на територији општине су почела да делују два еколошка друштва, једно у Гучи и једно у Лучанима, а у многome су унапређене и активности локалне самоуправе. Од тада се о заштити животне средине води више рачуна, мада је и то недовољно. Највећи проблем у раду еколошких друштава је недостатак средстава и мала заинтересованост грађана. Загађивање ваздуха се јавља у урбаним срединама као последица великог броја појединачних ложишта, коришћења чврстих горива (дрва, угљ), индустријских постројења и саобраћаја. Река Бјелица има висок квалитет до уласка у насеље Гуча, након чега се овај квалитет погоршава под утицајем испуштања непречишћених комуналних и индустријских отпадних вода, а нарочито се погоршава након проласка кроз насеље Лучани. Градска канализациона мрежа је заједничка за индустријске, фекалне и атмосферске отпадне воде које се не пречишћавају. Канализациони систем Општине није повезан нити довољно развијен. Поједини делови приградских насеља имају засебне колекторе, тако да у градску канализациону мрежу са збирним колектором нису укључени сви делови система. Третман и одлагање отпада - комунални отпад се одлаже на санитарну регионалну депонију „Дубоко“ у близини Ужица. На

подручју Општине не постоје депоније за одлагање посебних категорија отпада, као што је грађевински отпад, животињски отпад и други отпад из пољопривреде (не постоји сточно гробље), нити је решено збрињавање опасног отпада (медицинског). Недостатак ових одлагалишта или начина за безбедно збрињавање ових врста отпада може значајно угрозити животну средину. Највећи степен угрожености животне средине је у долинском делу у Лучанима и Гучи и у непосредној близини варошица, мада је и сеоско, брдско- планинско подручје, такође, угрожено. Рељеф подручја одликује се великом морфолошком разноврсношћу. Карактеришу га променљиве висинске разлике, различито усечене поточне и речне долине, са променљивим нагибима падина, што је пре свега условљено геолошким саставом терена. Планина Јелица представља природну границу између Драгачева и чачанске котлине. Пружа се правцем северозапад - југоисток. Највиши врх је Црна стена (929 m), Вериње (874 m), Градина (849 m), Рајачки вис (818 m) и Стјеник (789 m). Тај планински појас представља Горње Драгачево, а делом чини прелаз из јако заталасане у планинску област. У подножју Јелице, Овчара и Крстаца простире се Доње Драгачево, са брдима и врховима чије су падине блажег нагиба у односу на падине Горњег Драгачева. Овај брдско-брежуљкасти предео захвата просторе између 300 - 500 m надморске висине, рашчлањен је речним долинама и одаје утисак благо заталасаног земљишта. Поред Јелице, планински рељеф подручја чине планине Чемерно (1579 мнв), Крстац (599 мнв), Голубац (733 мнв) и Овчар. Највиша кота терена општине је Каменити Лаз (1315 мнв) на обронцима Чемерна (Г. Дубац), а најнижа у долини Западне Мораве (285 мнв) у северозападном делу подручја. Алувијалне долине реке Бјелице и Краваричке реке представљају најразвијеније и најгушће насељене просторе општине, са развијеном пољопривредом, али и подручје најугроженије поплавама и клизиштима. Речни токови у Драгачеву су усекли интересантне речне долине делимично клисурастог типа, од којих се посебно издваја се јединствена морфолошка целина Овчарско- кабларске клисуре, са укљештеним меандрима Западне Мораве, пећинама, манастирима, бањом, али и клисуре Бјелице (Г. и Д. Дубац), Змајеве реке, Вучковице и Рћанске реке. Драгачево обилује пећинама и другим облицима кречњачког рељефа, вртачама, литицама и др., од којих је највећа и најзначајнија Рћанска пећина. Вртаче су посебно заступљене у Доњој и Горњој Краварици, Ртима и Пшанику. Подручјем доминирају терени од 285-750 мнв., обухватају 87,5% територије и углавном су погодни за различите делатности, са мањим ограничењима. Висинске зоне са већим ограничењима су од 750-1000 мнв. чине 11,9% територије, док терени преко 1000 мнв. чине свега 0,6% територије. Најблажи нагиб терена имају углавном и најнижи терени у средишњем делу општине у долини Бјелице, у њеном средњем и доњем току, а равнијих терена има и на висоравнима (Горњи Дубац). Доминирају терени до 10% нагиба, углавном повољни или условно повољни за све намене, иако велики број клизишта и на мањим нагибима терена изнад 7-8% захтева посебна инжењерско-геолошка испитивања. Терени који су ограничено повољни са аспекта стабилности чине око 25,8%, док неповољни терени чине 7,5% територије. У геолошкој грађи Драгачева заступљена су литолошки комплекси и формације разних старости: палеозоик, тријас, јура, креда, миоцен, миоплиоцен и квартар. Геолошку основу Драгачева чини комплекс палеозојских формација, састављене првенствено од шкриљаца, филита и серицитских шкриљаца, кварцита, кварцних пешчара, мермера. Палеозојске стене граде планинске венце Драгачева, Крстац и Голубац скоро у целини. Горње Драгачево је планински крај, а делом чини прелаз из јако заталасане у планинску област. У подножју Јелице, Овчара и Крстаца простире се Доње Драгачево, са брдима и врховима чије су падине блажег нагиба у односу на падине Горњег Драгачева. Надморску висину земљишта у Доњем Драгачеву најкарактеристичнија је изохипса од 500 м. Педолошке карактеристике Педолошки састав земљишта је разноврстан, а најраспрострањенији типови земљишта на овом простору су: - алувијално земљиште - заступљено је на долинским странама реке З. Мораве и реке Бјелице, од ушћа у Западну Мораву до Пухова и од села Рти до Виче, затим у доњем току реке Горушице и долини Краваричке реке. - смонице - распрострањене су дуж читаве територије општине нарочито на брежуљкастим теренима Драгачевске потолине. - смеђе рудно земљиште - заступљено је у подјеличким селима од Граба, Горачића, Милатовића до насеља Каона, затим у подовчарским селима Дљин, Дучаловићи, Марковица до села Тијање; овај тип земљишта се може пронаћи и у селима Крстац, Горња Краварица, Рти и Котража. Смеђе рудно лесовито земљиште на кречњаку - налази се најчешће у вртачама и депресијама. Смеђе кисело земљиште на пешчару мало је заступљено, често је око токова река Горушица и Бјелица. - параподзол-псеудоглеј - заступљен је у атарима села Краварица, Негришори, Пухово, Тијање и Турица и делови села Зеоке, Граб, Рогача, Горачићи и Живица. - смеђе скелетоидно земљиште на шкриљцима - на потесу леве обале Бјелице у атарима села Ђераћ, Крстац, Лисице, Лис и део села Пухова и Доње и Горње Краварице. Бонитет земљишта је углавном више катастарске класе, и то од II до IV, што са аспекта погодности за коришћење у пољопривреди представља велики земљишни потенцијал, док су делови територије изнад

750 мнв. углавном V и VI катастарске класе. Културе пољопривредног земљишта на укупној територији општине заступљене су у следећим површинама: оранице и баште 6751 ха, воћњаци и виногради 2702 ха, ливаде и пашњаци 7437 ха. Земљишта речних долина Бјелице, Краваричке реке и Западне Мораве, која у укупним површинама учествују са око 25%, одликују се посебним карактеристикама и већим производним способностима у односу на околна земљишта. Погодна су за рентабилну производњу ратарских и воћарских култура. Земљишта брдско - планиског дела општине Лучани имају мању производну способност; међутим, и ова земљишта у доста високом проценту омогућавају рентабилну производњу кромпира и воћа, као и бављење сточарством. Посебан квалитет представља што се на овим земљиштима успешно производе и неки специфични производи за којима расте тражња на светском тржишту (малина, купина, јагоде). У периоду последњих пет деценија, приметна је промена структуре коришћења пољопривредних површина, у правцу смањења учешћа ораница и воћњака, а повећање ливада и пашњака, као и повећање пољопривредних земљишта која се не обрађују, што је најчешћи случај у деловима општине са већом надморском висином. Руралне просторне целине - на подручју општине Лучани, у геоморфолошком погледу, издвајају се три руралне целине: 1) долињски појас до око 300 мнв, око реке Бјелице и Краваричке реке; 2) брдски појас је у средишњем делу општине. 3) брдско-планински простор обухвата крајњи источни и јужни део подручја општине. У већем делу подручја доминирају културе, оранице су концентрисане у нижим атарима, а у планинском подручју је већи део под природним вегетацијама (шуме и пашњаци). Атари - по агроекономском аспекту и типологији по надморској висини, могу се сврстати у две основне групе: 1) брдски атари у средишњем делу подручја и 2) планински атари у рубном југоисточном делу општине (Властелица, Каона, Горњи Дубац). Поред ова два основна типа, брдски атари се на подручју општине Лучани јављају најчешће у два прелазна облика и то: 1а) долињско-брдски, делом уз реку Бјелицу и Краваричку реку, а делом у брдским областима и 1б) брдско-планински атари у подножју планине Јелице, у источном делу подручја. Насеља - на територији Лучани доминира разбијени тип сеоских насеља, а на појединим деловима подручја и његови варијетети. Климатске карактеристике подручја - клима на подручју општине Лучани има одлике од умерено-континенталне и континенталне варијанте до субпланинских и планинских карактеристика. Најтоплији месеци у години су јун, јул и август (средње месечне температуре ваздуха у овим месецима су испод 19,4 оС, док су најхладнији месеци: децембар, јануар и фебруар (средње месечне температуре ваздуха су испод 0 оС). Падавине се на подручју општине Лучани јављају најчешће у облику кише. Просечне годишње количине падавине крећу се око 700 мм. Највише падавина имају мај, јуни и јули. У осталим месецима количина падавина је доста равномерно распоређена. У планинском делу средња годишња количина падавина износи око 850 мм. Просечна релативна влажност ваздуха на овом подручју износи 80%. Максимум је јавља у децембру (89%), и јануару (87%). Релативна влажност ваздуха бележи високе вредности и током јула и августа месеца (74%). Када је реч о облачности, подручје одликује готово 1/3 облачних дана тј. око 136 дана. Највише облачних дана има, новембар -15,8, децембар -18,7 и јануар -17. Просечни годишњи број дана са појавом магле на овом подручју износи око 120 дана што је изузетно неповољно за ово подручје. Када је реч о пољопривреди, наведене природне карактеристике подручја су условиле да су воћарство, сточарство и производња кромпира, доминантно заступљене. Хидрографија Извори - на територији општине Лучани најчешће се јављају на додиру стена различите старости, на додиру дна и обода котлине и на додиру долињских равни и долињских страна. Јачи извори у брдско-планинском пределу се каптирају и њихове воде се користе за водоснабдевање насеља. Такви извори се налазе на планинама Јелица, Овчар, Каблар, Голубац, Крстац, Лис, где је изграђено преко 50 локалних водовода. Хидрографска мрежа - ову мрежу на територији општине Лучани чине река Бјелица са својим притокама и водотоци Краваричке реке (кроз општину Лучани протиче у дужини од 12,5km) и Лучке реке (са извориштем у Г. Дупцу) који припадају сливу реке Моравице. Бјелица је десна притока Западне Мораве, извире на 930 мнв. (Радов лаз). Протиче кроз средиште лучанске општине од југоистока ка северозападу, дужином од 41km од извора до ушћа у З. Мораву, код Гугаљског моста на 299 мнв. у селу Дљин. У горњем току (Горњи и Доњи Дубац до Виче) Бјелица је планинска река, са дубоком и уском клисурастом долином. Од Виче она тече кроз ширу долину и ерозивна проширења. Слив Бјелице (376km²) издужен је у правцу тока и одликује се изразитом асиметричношћу, тј. неравномерним распоредом левих и десних притока. Бројније и богатије водом су десне притоке које долазе са планине Јелице - Горушица (12,2km), Вучица (5,2km), Живичка река (10,3 km), Драгачица (12,5km), Тијањска река, Негришорски поток. Левих притока има мање - речица Боровњак, Стењевачка река, Кривачко-Вичка река (10,3 km), а Рђанска река (22,5km) је најдужа лева притока Бјелице. Већи део слива Бјелице (55%) је под шумом и пашњацима, што није довољно да се регулише њен бијични карактер. Западна Морава је највећа река и протиче уз северну границу општине, кроз Овчарско-

Кабларску клисуру, а њен погранични ток је 12,5km, од Гугаљског моста до границе са градом Чачком. Сливно подручје Бјелице је 55% под шумом и пашњацима, што још увек није довољно да би се елиминисао њен бујични карактер, већ су потребни антибујични и антиерозивни радови у сливу и регулација корита Бјелице и њених највећих притока. Поред плавлјења плодних пољопривредних површина готово при сваком наиласку великих вода плаве се саобраћајнице које из Гуче воде ка Чачку, Лучанима и Ивањици. Појава ерозије и бујичних токова присутна је на целој територији општине Лучани. Шуме Шумска вегетација на територији општине у свим газдинским јединицама показује општу зоналност карактеристичну за брдско-планинска подручја Србије. Најнижу зону чине: - шуме сладуна и цера, где су најчешће врсте цер, млеч, клен и црни јасен, а од жбуња -глог, дрен, трњина и леска; - шуме храста китњака које насељавају обично хладније експозиције претходне зоне или више пределе до зона букве, где се често са њом и мешају; најчешће врсте код ове биљне заједнице су: храст китњак, бели и црни јасен, млеч и дивље воће; најчешћи жбунови су: глог, трњина и леска. Вишу зону чине букове шуме, захватају веће површине и распрострањене су у великој мери на планини Јелици, те се за разлику од зоне Врљан - Кршеви, јавља у дубоким потоцима и хладним експозицијама и спуштају се до 400 мнв. Поред букве најчешће врсте су: јавор, бели јасен, брест, млеч и липа. Шуме букве, црног граба и јавора распрострањене су најчешће од 400 мнв до 900 мнв. Шуме црног граба се најчешће јављају на стрмим јужним експозицијама на кречњаку и доломиту где се често срећу и врсте дрвећа као што су младунац, цер, црни јасен, дивља крушка, брекиња и клен, а од жбуња има глога и клеке. У планинским пределима појављују се и четинарске шуме на планини Јелици (Кршеви и Јастребар) и потесу Мрчајевац, где поједина стабла досежу висину преко 50m. На простору Драгачева има састојина појединачних стабала и мањих група стабала бреза, као на пример у селу Гоњи Дубац - Белане, Доњи Дубац - Радовски крш, Бели камен - Кулаја и Матник, Вича - Доњи Брест и у Каони - Ајдучка вода. Од старих стабала издвајају се стара липа у насељу Каона, храстови у Доњој Краварици, високи бор у Грабу, стари храстови у Констатиновића шуми у Вичи. Државно земљиште под шумама у општини Лучани простире се на 3709,34ha, док се површина шума у приватној својини налази на 11914ha. Основама газдовања шумама у државној својини, годишњи просечни обим сече износи 2800m³ годишње. Интензитет сеча у приватној својини износи 6200m³ годишње. Под заштитом Завода за заштиту природе Републике Србије заштићене су следеће шуме: 1) Предео изузетних одлика I категорије „Овчарско-кабларска“ клисура (заштићене шуме у државној својини на територији општине Лучани су површине 548,78ha); 2) Природни споменик „Рћанска пећина“ (заштићене шуме у државној својини у површини од 27,63ha). Ловиште „Драгачево“ са седиштем у Гучи је јединствено за подручје општине, подељено на 6 ловачких друштава, којим газдује ловачко удружење „Драгачево“. Од гајене дивљачи је најзначајнија: зец, фазан, пољска јаребица, дивља свиња и срнећа дивљач. На простору општине Лучани шуме и шумско земљиште захвата укупно 15623,34ha од укупних површине општине што представља 33,25%, а што је мање од оптималне површине од 41% под шумама . Укупна ловна површина на простору општине Лучани износи 42000ha. Шумско земљиште је у највећем делу заступљено у планинском делу Општине. Предвиђа се повећање шумског земљишта за око 240 ha на рачун пољопривредног земљишта нижег бонитета и на пошумљавање непродуктивног земљишта, јаруга, камењара и сл. у површини од око 21ha (свеукупно око + 0,5%). У односу на значај (привредни, еколошки и туристички), планирано шумско земљиште је намењено за: - шуме са привредним функцијама (производња дрвне масе, коришћење шумских плодова и лековитог биља, коришћење дивљачи и др.); - заштитне шуме, у приобаљу планираних акумулација и на свим ерозивним подручјима, на главним саобраћајним правцима, око насеља и привредних зона, и слично; - шуме за спортско рекреативне садржаје, у оквиру туристичких комплекса и појединачних објеката и слично. Планирано је побољшање стања постојећих шума. Како ниске шуме чине значајан део природних шума, а имају мање продукционе способности и мању естетску вредност, приоритетно је превођење ниских шума у високе; такође, потребно је и санирање деградираних ниских шума (присуство стоке, кресање лисника, неправилна сеча, и др.). Неопходно је извршити и нова пошумљавања у циљу повећања површина под шумом.

Стање и трендови у руралном подручју

Демографске карактеристике и трендови: Подручје општине Лучани спада у емиграциона и депопулациона подручја. Кретање броја становника на територији општине карактерише континуалан пад становништва од 1953. године, уз значајне разлике у појединим временским интералима. Опадање броја становника наставило се и у последњем међупописном периоду од 2002.г. (24.614 ст.) до 2011.г.

(20.897 ст.), од чега 3.387 живи у општинском центру, укупно у градским насељима је 5.142 становника, док на руралном подручју живи 15.755 становника. Према попису из 2011.г. и у градским центрима је забележен пад броја становника, док само раст бележи само једно насеље - Лучани (село), што се може тумачити као последица пада привредне активности у општинским центрима и снажним поларизационим утицајима суседних регионалних центара који привлаче мигранте са ових простора. Процентуално учешће градског становништва у укупном броју је са 25.7% 2002.г. пало на 24.6% 2011.године. Удео аутохтоног становништва према подацима Пописа из 2011. износи 59,84% (12.505), 21,3% (4.454) становника представља интерне мигранте, док се из других општина и република доселило 18,8% становника. Природно кретање становништва у уској је вези са исељавањем становништва из појединих делова општине. У општини је током последњих деценија ослабљена демографска основа, која је временом старила и тако била све неспособнија за нормалну репродукцију становништва. Томе треба додати и друштвено-економске тешкоће које су притискале ово подручје и подстицале млађе становништво на одлазак у ближе или даље градске центре. Природни прираштај у том периоду има сталне негативне вредности што је резултат ниске стопе наталитета и релативно високог морталитета становништва општине Лучани. Негативан природни прираштај ће у будућности представљати ограничење за демографски, економски и социјални развој. Миграциони салдо - промене у учешћу градског становништва у укупном говоре о локалним миграцијама типа село - град, као и значајним миграцијама типа село - друга градска подручја изван општине. Миграције доводе до неповољне старосне структуре становништва у селима, с обзиром да у миграцијама највеће учешће има млађе становништво. Структура становништва - полазећи од уобичајене поделе да се старим становништвом сматра оно у коме особе са 60 и више година премашује учешће од 12% у укупном броју, а млађим оно становништво у коме особе до 19 година премашују 35% становништва, уочава се да је старосна структура све неповољнија и да је становништво општине Лучани у фази дубоке демографске старости. Просечна старост становништва износи 45,8 година, што је изнад републичког нивоа. Број становника до 19 година се перманентно смањивао од 1961. године (36,65%) до 2011. године (17,37%). Број становника у старосној групи преко 60 година се повећавао са процентуалним учешћем од 9,85% (1961) до 29,21% (2011. године). У истом периоду старосна група од 20 до 39 година бележи стални пад процентуалног учешћа (од 34,41% на 22,17%), а старосна категорија од 40 до 59 година бележи пораст до 1981. године, а од 1991. године пад, те у 2011.г. њено учешће износи 30,25% у укупном становништву општине Лучани. Удео предшколског континента у укупном становништву износи 4,75%, што је за 1,55% испод републичког просека. Планско подручје располаже са 13.714 радно способног становништва или 64,48% укупног становништва, што је испод републичког просека. Континент женског фертилног становништва (15-49 година) обухвата 4157 (19,55%) становништва општине. Од значаја је и старосна структура самог фертилног континента. Од пописа 1971. год., уочава се смањење овог континента, што је такође један од узрока смањења броја рађања. Посебно је смањен број жена у тзв. оптималном репродуктивном добу, старости од 20-34 године. Образовна структура становништва - упоређујући податке из пописа 1991. године и 2002. године види се да се образовна структура становништва општине Лучани у овом периоду поправила. Процентуално учешће становништва без стручне спреме се смањило са 20,4% (1981) на 8,7% (2002), а учешће становника без завршене основне школе са 40,6% (1981) на 24,6% (2002.) године. У истом периоду повећан је број лица са завршеном основном и средњом школом. Повећан је и број лица са завршеним вишим образовањем (са 1,5% на 2,7%) и високим образовањем (са 1,3% на 2,7% од укупно обухваћеног становништва старог 15 и више година). Процент неписмених износи 5,4%. Полна структура - у општини скоро уједначена: према попису из 2011. године, било је 49,92% мушког становништва, у односу на 50,08% женског. Економска структура становништва - у укупном броју становника општине, 46,4% чини активно становништво (11416), 22,3% лица са личним приходом (5480), 31,3% издржавано становништво (7682). У оквиру активног становништва искоришћеност радног континента износи 84,1% за Општину, 77,1% за општински центар и 86,6% за сеоска насеља. Најнеповољнија ситуација је у брдско-планинским насељима где је управо одмакlost процеса старења и исцрпљеност радног континента код пољопривредног становништва основни лимитирајући фактор будућег демографског и укупног развоја насеља. Активно становништво се од 1961. године до 2002. године смањило од 17144 на 11416 лица. Промена броја и просечна величина домаћинства - условљена је променом укупног броја становника, раслојавањем домаћинстава, смањењем просечног броја чланова у домаћинству. У целини, простор општине Лучани има просечно мало домаћинство - 2,86 чланова по домаћинству (2011.г.), а 1948. године било је 5,7 становника по домаћинству

Диверзификација руралне економије: Од укупно 20.897 становника општине Лучани, свега је 3705

запослених (2011.г.), тј. 3273 запослених у привредним друштвима, установама, задругама и организацијама, и 432 самосталних предузетника и њихови запослени (11,66% од укупног броја запослених). Посматрано по секторима, највећи број запослених ради у прерађивачкој индустрији 60,3%, затим у образовању 8,5%, здравству 6,9%, пољопривреди 6,3%, трговини 4,3%, државној управи 3,2%, саобраћају 2,2%,.... У периоду од 2002-2011.г примећује се значајан пад укупног броја запослених. Највећи пад запослених је у сектору прерађивачких делатности, затим у делатности производње ел. енергије, гаса и воде и у пољопривреди. Истовремено се дешава пораст укупног броја запослених у трговини, образовању, здравству и другим друштвеним и личним услугама. Учешће незапослених у укупном броју становника је 1798 (8,6%), учешће лица која први пут траже запослење у укупном броју незапослених је 633 (35,2%). Према подацима из 2011.г., незапослених без квалификације је 542 (30,1%). Статистика показује да је у општини Лучани знатно повољнија ситуација у односу на републички просек. Што се тиче структуре незапослених према степену образовања, већину чине лица са средњим и без квалификације 30% од укупног броја незапослених. Што се тиче привредног развоја према степену развијености локалних самоуправа, општина Лучани сврстана је у другу групу, чији је степен развијености у распону од 80% до 100% републичког просека. Национални доходак - укупан национални доходак у општини Лучани 2004. године износи 2.004. 907 хиљада динара, што износи 8,68 % у укупно оствареном НД у Моравичком округу и 0,23 % у новоствореној вредности у Републици Србији, што нам говори о недовољној развијености привреде у општини. Стопа раста народног дохотка у периоду 2004/2003 јесте позитивна, али веома близу прага стагнације, и самим тим недовољна да општина Лучани оствари ниво НД/становнику у Републици и Моравичком округу. Национални доходак по делатностима - У структури укупног народног дохотка по секторима делатности, изразито доминира пољопривредна производња са 41,22% укупне новостворене вредности. Поред примарног, значајно је развијен и секундарни сектор - прерађивачка индустрија која остварује 38,67% укупног народног дохотка, док трговина на велико и мало остварује 7,94% дохотка. Остале делатности заједно остварују свега 12,16% новостворене вредности у општини и могу се окарактерисати као неразвијене. Пољопривреда у општини Лучани је на вишем нивоу развијености него што је то случај у округу (где се у пољопривредом сектору остварује "свега" 20,90% од укупног НД у округу). Ниво развијености прерађивачке индустрије у општини Лучани је на нивоу развијености те делатности у округу, док су делатности трговине на велико и мало и саобраћаја и веза у општини Лучани на знатно нижем нивоу него што је то случај у Моравичком округу. Национални доходак по облику својине - општину Лучани карактерише доминација приватног сектора у локалној привредној структури, а чије учешће достиже 84,98%. Удео друштвене својине износи 7,04%, док удео задружне својине у креирању НД износи 5,63%. Запосленост, односно незапосленост - од укупно 20.897 становника, 2011. године, свега је 3.273 запослених у привредним друштвима, установама, задругама и организацијама, и 432 самостална предузетника и њихови запослени. Највећи број запослених ради у секундарном (59,8%), а затим у терцијарном (37,2%) и примарном сектору (3,0%). Основна делатност примарног сектора је пољопривреда. У секундарном сектору највећи удео има прерађивачка индустрија (56%), а у оквиру терцијарног - образовање (8,6%), здравство (5,9%), трговина (4,6%), државна управа (2,2%). Инвестиције - у 2009. години, 27,5% инвестиционог фонда локална привреда уложила је у нове капацитете, 8,7% усмерила је у реконструкцију, модернизацију, доградњу и проширење капацитета, док је у одржавање постојећих капацитета уложено највише чак 63,8% средстава. По секторима, најупосленија је била прерађивачка индустрија (91,6%), грађевинарство са (4,7%), државна управа (0,8%). Појединачно посматрано, највише инвестиција било је у оквиру секундарног сектора. Привредни субјекти - према подацима из 2010. године, на територији општине Лучани регистровано је 116 предузећа, међу којима су 106 малих предузећа (91,3%), 8 средњих (7%) и само два велика или 1,7% од укупног броја. Највећи број предузећа је из области трговине (32%) и индустрије (28%), а потом из области пољопривредне производње (15%). Највећи број радњи у општини Лучани је из области трговинске и занатске делатности и већина је регистрована као самосталне радње у својој области. Сектор индустрије је због вишегодишњег одсуства са међународног тржишта изгубио изграђене позиције, што је резултирало смањењем обима производње. Привредни развој општине Лучани започет половином прошлог века се углавном заснивао на индустријализацији која је, поред позитивних ефеката на укупан развој, имала и негативне ефекте, пре свега на пољопривреду и развој села. У општини Лучани, туризам као привредна грана није знатније развијен. Остварена вредност у угоститељству (вредност преко које се може посредно може доћи до релативне оцене развијености туризма), у односу на укупан народни доходак у општини чини 1,47% (у Моравичком округу (1,41%)), што је незадовољавајуће, па је у наредном периоду потребно значајније развијати ову делатност. Непостојање сарадње на нивоу округа и шире регије се

негативно одражава на туристичку валоризацију општине. Укупно учешће општине Лучани у туристичком промету Моравичког округа у 2009. г. је испод 2% (1,89%). Туристички промет у општини последњих година показује тенденцију опадања у погледу укупног броја туриста и броја ноћења. Приметно је и повећано учешће страних туриста у укупном броју туристичких посетилаца, што је последица све веће популарности Драгачевског сабора трубача ван граница наше земље. У општини постоје повољни туристичко-географски, природни и антропогени услови за развој ове привредне гране. Посебан значај за развој туризма и промоцију Драгачевског краја имају традиционалне манифестације, од којих је најзначајнија Сабор трубача у Гучи. Положај општине у односу на магистралне путне правце који повезују Београд са Ужицем и Краљевом, као и железничко чвориште у Пожеги, представља повољност за развој туризма на овом простору. Планирани аутопут Београд-Јужни Јадран потенцијал је за развој транзитног туризма и допринеће бољој саобраћајној повезаности општине. Природни услови Драгачевског краја представљају атрактивне мотиве за развој туризма. У туристичком смислу су интересантне планине, које пружају могућност развоја целогодишње понуде ловног, излетничког, здравствено-рекреативног и сеоског туризма. Од значаја за развој туризма су и геоморфолошки локалитети - пећине, јаме и клисуре, које су у овом крају недовољно валоризоване и искоришћене. Од хидролошких објеката туристички значај потенцијално имају реке, врела, минерални извори и акумулације и представљају базу за развој риболовног и рекреативног туризма (реке и акумулације), излетничког (врела) и здравственог туризма (извори минералне воде). Потенцијали за развој туризма су и већи комплекси шума које су заступљени у насељима на падинама брдско-планинске зоне. Део наведених природних туристичких потенцијала су заштићени као природна добра, предели или споменици природе. Разноврсност животињског света представља потенцијал за развој ловног туризма, а на појединим рекама (З. Морава, Бјелица, Рћанска и Живичка река) и за развој риболовног туризма. Антропогене вредности Драгачевског краја значајне за развој туризма су бројне - археолошки локалитети, манастири, цркве, објекти народног градитељства, амбијенталне целине, културно-историјски споменици и спомен-обележја. Велики број и разноврсност заштићених и проглашених непокретних културних добара представљају туристички привлачне просторе и треба да постану део целовите туристичке понуде општине. Туристичке манифестације које се традиционално одржавају у општини представљају велики потенцијал у развоју манифестационог туризма и значајно доприносе промоцији Гуче и овог краја, нарочито надалеко чувена манифестација Сабор трубача у Гучи. Сеоски туризам представља најстарији вид туризма у овом крају. Очувана природа, јединствен предео брдско-планинског подручја Драгачева и природни терени за рекреацију представљају добре предуслове за развој овог вида туризма.

Рурална инфраструктура: Друмски саобраћај је доминантни облик превоза људи и роба на подручју Општине Лучани. Друмске саобраћајнице повезују општину Лучани са суседним општинама: Чачак, Краљево, Ивањица, Ариље и Пожега. Лучани, административни центар општине удаљен је од Београда као административног центра Републике Србије око 170 km. Истовремено, Лучани се налазе на растојању око 26 km од Чачка - центра Моравичког управног округа. Преко чворова „Кратовска Стена“ на око 1,3 km од Лучана и „Бељина“ на око 18 km од Гуче (друго насељено место градског карактера у општини Лучани) остварује се повезивање планског подручја са државним путем IA реда број 4. - граница са Босном и Херцеговином (гранични прелаз Котроман) - Ужице - Чачак - Краљево - Крушевац - Појате (веза са ДП IA реда број 1 државна граница са Мађарском - државна граница са Македонијом). Државни пут IA реда бр. 4 се простире дуж северне границе општине, у правцу запад- исток, у дужини од око 10,27 km. Са становишта ширег територијалног повезивања планског подручја, то је тренутно најзначајнија саобраћајница, која физички прелази преко територије општине Лучани у укупној дужини од око 1,6 km. Мрежу државних путева другог реда (ДП II реда) чине путеви: - ДП II реда бр. 151 Бељина - Гуча - Ивањица, од станице km 7+650 (граница града Чачка) до станице km 35+800 (граница општине Ивањица), дужине 28,150 km и - ДП II реда бр. 154 Кратовска Стена - Лучани - Гуча - Каона - Дракчићи, од станице km 0+440 (граница града Чачка) до станице km 41+850 (граница општине Краљево), дужине 41,410 km. Државни путеви II реда бр. 151. и бр. 154. преклапају се, од чвора 1053 „Гуча“ до чвора 0480 „Гуча (Ивањица)“, у дужини од 4,832 km. Железнички, ваздушни и водни саобраћај инфраструктурно нису заступљени на територији општине Лучани. Корисници ових видова саобраћаја упућени су на употребу терминала на локацијама ван територије општине. Најближа службена железничка места су Овчар Бања, Јелен До и Драгачево. Корисници ваздушног саобраћаја упућени су на коришћење аеродрома у Београду и Нишу. Према званичним подацима локалне самоуправе, Општина Лучани располаже са 9 општинских путева I реда и 17 општинских путева II реда, укупне дужине 186,5

km. Водоснабдевање - генералним пројектом и претходном студијом оправданости водоснабдевања насеља општине Лучани (израђена је 2008. г. од стране "МП - Велика Морава" из Београда), приказани су основни технички елементи за решавање водоснабдевања, дате су основне смернице за даља истраживања у овој области и представљају основ за више нивое пројектовања и реализације идеје о ширењу мреже за снабдевање насеља водом. Генерални пројекат сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Лучани (2007.г., Институт за водопривреду "Јарослав Черни", Београд), извршио је идентификацију стварног садашњег стања у области каналисања и третмана отпадних вода, чиме је добијена јасна слика постојећег стања и технички исправна и економски оправдана основа за сва даља решавања проблематике отпадних вода, уз адекватну заштиту изворишта за водоснабдевање становништва и животне средине уопште. Према одредбама Водопривредне основе Републике Србије ("Службени гласник РС" бр.11/2002), општина Лучани је у ближој и даљој перспективи опредељена на изворишта водоснабдевања подземних вода са своје територије и регионалног водопривредног система "Рзав", а за технолошке потребе водом из водотока. Из постојећих водозахватних објеката регионалног система "Рзав", вода се гравитационо допрема путем регионалног дистрибутивног цевовода Ø1500mm од Ариља до Кратовске стене, где је изграђен одвојак у правцу Лучана Ø500mm, којим се вода доводи до постојећег резервоара V=2000m³ воде у Лучанима и даље у дистрибутивни систем општине Лучани, који се састоји од 3 подсистема. Подсистем 1 обухвата снабдевање водом, поред централних насеља Лучани и Гуча, и велики број насеља: Вича, Горачићи, Горња Краварица, Граб, Губеревци, Дљин, Доња Краварица, Дучаловићи, Ђерађ, Живица, Зеоке, Кривача, Крстац, Лис, Лисице, Марковица, Негришори, Пухово, Рогача, Ртари, Рти, Тијање и Турица. Извориште Подсистема 2 је акумулација "Голи Камен". Овим системом обухваћена су насеља Бели Камен, Вучковица, Котража и Пшаник. Подсистем 3 обухвата остала насеља општине Лучани у којима ће се водоснабдевање решавати локално. У већини ових насеља је неповољна конфигурација терена и мала густина становања (разуђена брдска насеља). Каналисање отпадних вода - садашње стање прикупљања, одвођења и пречишћавања употребљених санитарних вода је такво да нема адекватног решавања проблема сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода. Сада се исте упуштају директно у реку Бјелицу и њене притоке, без икаквог третмана, чиме се угрожавају површински и подземни токови воде, као и изворишта водоснабдевања локалног становништва. У циљу задовољења будућих потреба за електричном енергијом, повећања расположиве снаге и побољшања квалитета и поузданости напајања потрошача електричне енергије, потребно је извршити правовремено планирање, реконструисати постојеће и изградити нове електроенергетске објекте свих напонских нивоа. Примарни извор електричне енергије је постојећа ТС 35/10kV "Гуча", инсталисане снаге 2x20 MVA, преко које се остварује веза са ширим електроенергетским системом. За напајање ове ТС користе се постојећи 110kV далеководи из правца Чачка и Пожеге: - бр.1138, који повезује ТС 110/35kV "Гуча" са ТС 220/110kV "Чачак 2", - бр.1137, за везу ТС 110/35kV "Гуча" са ТС 220/110kV "Пожега". Као извор напајања служи и ХЕ "Овчар Бања", чија је снага после ревитализације 2009.године повећана на (3+5) MW. С обзиром да се ТС 110/35kV "Гуча" напаја из два правца, односно да је прикључена на суседне ТС 220/110kV у Чачку и Пожеги, обезбеђен је висок степен поузданости напајања на напонском нивоу 110kV, посебно имајући у виду да су далеководи изграђени на челично-решеткастим, топлоцинкованим стубовима са проводником 240mm² Al- \checkmark . Обезбеђење потребне електричне енергије на напонском нивоу 35kV се врши преко ТС 35/10kV. У надлежности електродистрибуције су ТС 35/10kV: - "Гуча 1", снаге 2x4 MVA, са уграђеним трансформаторима 4+2,5 MVA, - "Лучани", снага 2x8 MVA, са уграђеним трансформаторима 2x4 MVA, - "ИКГ", снаге 2x8 MVA, са уграђеним трансформаторима снаге 2x4 MVA, - "Котража", снаге 2x4 MVA, са уграђеним трансформаторима снаге 2x2,5 MVA. Поред наведених, користе се и 2 ТС које нису у надлежности електродистрибуције и то: - ТС "Овчар Бања" 35/10kV укупне активне снаге (3+5) MW, - ТС "Милан Благојевић" 35/6kV, инсталисане снаге (4,375+6,88) MVA са које се у зимској сезони могу користити вишкови електричне енергије, које не ангажује предузеће "Милан Благојевић". Све наведене ТС 35/10kV и 35/6kV су повезане у електродистрибутивни систем 35kV далеководима, који су изграђени на челично-решеткастим стубовима, топлоцинкованим, са проводницима Al- \checkmark пресека 70mm² и 95mm² из ТС 110/35kV "Гуча" и то: - до ТС 35/10 kV "Гуча 1" дужине око 0,685 km, - до ТС 35/10 kV "Лучани" дужине око 12,4 km, - до ТС 35/10 kV "Котража" дужине око 10,5 km, - до ТС 35/10 kV "ИКГ" дужине око 2,9 km. - ТС 35/10kV "Лучани" је повезана далеководом 35kV са ТС "Овчар Бања" дужине 5,2 km. - ТС 35/6kV ХИ "Милан Благојевић" Лучани такође електричну енергију добија преко 35kV далековода из правца ТС "Лучани". Све ТС 35/10kV задовољавају потребе потрошача електричне енергије. Грађене су као зидани објекти за смештај разводних постројења 35kV и 10kV, са расположивим помоћним просторијама и са командним просторијама намењеним за смештај система напајања опште потрошње, заштитне опреме и

извора помоћних напона. Средњенапонска 10 kV мрежа је изведена као изолована, већим делом као надземна (око 92%), а мањим делом као кабловска (око 8%). Знатан део 10kV мреже је изграђен на дрвеним стубовима (око 55%) и са недовољним пресеком проводника Al- \check{c} 25 до 50mm² и са превеликим дужинама, што за последицу има велике губитке енергије и лоше напонске прилике у електродистрибутивној 10kV мрежи. Мањи део је изграђен на бетонским стубовима са одговарајућим пресеком проводника. Кабловска 10kV мрежа је заступљена у насељима Гуча и Лучани, чиме је обезбеђена већа сигурност напајања потрошача и бољи квалитет испоручене електричне енергије. ТС 10/0,4kV у насељу Гуча су типске-зидане и монтажне бетонске, а на сеоском подручју зидане, типа "Кула" и стубне снаге до 250KVA на бетонским стубовима (SBTS) и на челично-решеткастим стубовима (STS). Нисконапонска мрежа је изграђена као надземна, а у незнатном обиму као кабловска. Више од 50% мреже је на дрвеним стубовима, са Al \check{c} водовима недовољног пресека и са високим степеном дотрајалости, што не обезбеђује потребни квалитет и поузданост напајања потрошача електричном енергијом. Дужина извода нисконапонске мреже са појединих ТС 10/0,4kV су превелике, што за последицу има знатне губитке електричне енергије. Из тог разлога је неопходно убрзати реконструкцију и замену дотрајале мреже новом на бетонским стубовима и са одговарајућим пресеком проводника. Јавна расвета на планском подручју је недовољно заступљена и изграђена углавном у насељу Гуча, Лучани и већим месним заједницама урбаног типа. У сеоским месним заједницама иста је заступљена у недовољном обиму, са светилкама које не обезбеђују квалитет и економичност расвете. Највећим делом светилке су монтиране по стубовима надземне мреже. Коришћење обновљивих извора енергије у предходном периоду није било заступљено у довољној мери према расположивим потенцијалима подручја, пре свега у погледу коришћења хидроенергије, соларне и биоенергије. Комутациона чворишта телекомуникационе мреже на подручју општине Лучани чине: чворна централа Гуча са 11 истурених степена (ЧЦ Гуча+DSLAM, ИС Котража+DSLAM, ИС Пухово+DSLAM, ИС Вича+DSLAM, ИС Граб, ИС Тијање, ИС Каона, ИС Милатовићи, ИС Вучковица, ИС Доњи Дубац, ИС Горња Краварица и ИС Горачићи), RDLU Лучани и RDLU Марковица везаних на HOST Чачак, MSAN Живица и четири базне станице за CDMA фиксну телефонију (Гуча CDMA, Јелица CDMA, Котража CDMA и Овчар CDMA). Већина од ових комутационих чворова има, поред класичних телефонских прикључака (POTS) и DSLAM опрему са ADSL прикључцима за широкопојасне услуге. Инсталирани капацитети са класичним фиксним телефонским прикључцима (POTS) задовољавају потребе корисника. Укупан број телефонских прикључака на подручју је 8806, а од тога је 8749 директних и 57 двојника. Услугу широкопојасног преноса података ADSL, на наведеном подручју тренутно користи 1 048 корисника или 11,9%. Инсталисана примарна ТТ мрежа је подземна и мањим делом каблови су постављени у кабловску ТТ канализацију. На подручју општине Лучани изграђено је укупно 3,17km кабловске ТТ канализације, положено 10,38km пластичних цеви и 3,71km кабловских каналица. Главни каблови су у овом тренутку довољног капацитета, а даљом децентрализацијом приступне мреже кроз инсталацију нових мултисервисних приступних чворова (MSAN) скратиће се претплатничка петља и добити нове резерве у дистрибутивној мрежи на постојећим кабловима. У руралном делу општине је једним делом реконструисана мрежа, али остаје потреба за реконструкцијом мрежа на подручју Бјелице, Турице, Дљина, Крстаца, Негришора, Горачића и Каоне. На овим подручјима је углавном ваздушна мрежа, рађена бакарним кабловима типа ТК33U који су стари преко 20 година и дотрајали. Реконструкција мреже подразумева претплатнике у ближој околини објеката комутације, а даљи претплатници су већ решени или ће се решавати бежичном фиксном телефонијом (CDMA). Један део кабловске приступне мреже (око 50% капацитета) реализован је кабловима са термопластичном изолацијом типа ТК59GM, новијег датума, а највећим делом положени каблови у примарној мрежи су са оловним омотачем и ваздушно-папирном изолацијом стари више од 15 година. Ови каблови ће бити сукцесивно мењани у складу са динамиком изградње приступних мрежа нових мултисервисних чворова. Главне релације оптичких каблова у транспортној мрежи на овом подручју су: ОК Лучани - Марковица, ОК Гуча - Тијање - Пухово, ОК Гуча - Бјелица - Котража - Вучковица - Д.Дубац и ОК Бјелица - Вича - Горачићи - Каона - Милатовићи. У општини Лучани већина комутационих тачака је међусобно повезана транспортним оптичким каблом (ОК ТМ), као и са вишим комутационим равнима. Гробља - за сва гробља на подручју општине планира се опремање потребном комуналном инфраструктуром, обезбеђивање простора за пратеће обавезне садржаје, уређивање зона заштитног зеленила и зеленила у оквиру комплекса. Такође, потребно је сачувати околне слободне просторе за могућа проширења. За проширење постојећих и локације нових гробаља прописује се обавеза израде планова детаљне регулације. С обзиром на то да на подручју општине постоје бројна стара гробља са споменичким својствима (надгробни споменици и кенотафи), неопходно је применити прописане мере заштите културних добара. Зелене пијаце - на

основу капацитета и потреба насеља, зелена пијаца у Гучи задовољава потребе и задржава се на постојећој локацији, уз њену реконструкцију, даље уређење и одржавање према еколошко - санитарним условима и законским прописима. У градском насељу Лучани планира се измештање зелене пијаце на другу локацију у зони градског центра. У склопу пијаце потребно је изградити просторе за мања складишта робе, просторе за администрацију, јавни тоалет, као и друге комплементарне садржаје: продавнице прехранбене робе, пољопривредне апотеке и слично. Такође, потребно је обезбедити паркинг простор за теретна возила за снабдевање. За унапређење мреже насеља, пожељно је обезбедити локације за зелену пијацу у ЦЗН Котража, Вича и Горачићи, као и у ЛЦ Каона, уз њихово опремање у складу са наменом. Према потребама, могуће је формирање зелене пијаце и у туристичком месту Овчар Бања. Сточне пијаце - постоје у Гучи и Котражи. Планом се предвиђа задржавање постојећих локација сточних пијаца, уз њихово функционално побољшање и одржавање у складу са Законом прописаним условима. Пошто брдско-планински део територије општине има потенцијале за унапређење сточарства, потребно је обезбедити нову локацију за сточну пијацу у Марковици. Она не сме да буде у центру насеља, већ на његовом ободу, ни близу природних и културних добара, са обезбеђеним саобраћајним приступом из свих насеља, пратећом опремом и комуналном инфраструктуром. У складу са Националном стратегијом управљања отпадом, концепција управљања отпадом општине Лучани је заснована на коришћењу регионалне депоније „Дубоко“ у Ужицу и изградњи претоварне станице у Гучи. Мобилна телефонија, поштанска мрежа, радио и ТВ мрежа, интернет - територија општине Лучани добро је покривена фиксном телефонском мрежом. Преносни системи су дигитални, раздвојени су претплатници у статусу двојника што остварује бољи квалитет мреже и лакши приступ интернету путем ADSL уређаја. Велики број становништва градског насеља имају приступ интернету док становништво на селу нема могућност остваривања интернет везе осим уколико постоји домет за бежични интернет. На територији општине Лучани постоје 2 централне поште са седиштем у Гучи и Лучанима и 5 сеоских у Марковици, Вичи, Горачићима, Каони, Котражи. Покривеност општине мобилним сигналимa свих постојећих оператера је задовољавајућа.

Показатељи развоја пољопривреде

Пољопривредно земљиште: У укупној површини пољопривредно земљиште обухвата 62,37%, шуме 33,25%, а неплодно земљиште 4,39%. У оквиру пољопривредног земљишта на оранице и баште отпада 34,81%, воћњаке 16,17%, ливаде 29,19% и пашњаке 19,83%. Највеће површине доњег Драгачева заузимају пароподзоли и еродирани пароподзоли који имају лоше хемијско физичке карактеристике. Преко 80% површина горњег Драгачева отпада на смеђе скелетно земљиште на флишу које је по правилу неразвијено земљиште уз појаву трајне ерозије. Знатно мање је распрострањено смеђе рудо земљиште на кречњаку. Има га у Дљину, Дучаловићима, Негриширима, Марковици, Ртарима, Тијању, Вичи, Котражи и донекле Вучковици. Еродирана смоница се може наћи у Ртарима, Дучаловићима, Негришорима и местимично у Тијању и Рогачи. Потенцијална плодност му је велика па спада у наша најбоља земљишта. Алувијални наноси се налазе у долини реке Бјелице и Краварице и по особинама су погодни за гајење свих пољопривредних култура. Минералне сировине - на основу досадашњег степена истражености подручја Драгачева евидентирана је појава различитих минералних сировина. Најзначајнији су угљеви - лигнит у Ртарима, Горачићима и Тијању. Констатоване су и истражене три угљоносне серије, од којих је најперспективнија и до сада најистраженија-најмлађа тзв. Тијањска (атар села Тијања). Резерве угља се процењују на 49 милиона тона, а просечна енергетска вредност износи 9.100 килоџула по килограму. Геолошки састав и грађа Драгачева дају реалну претпоставку постојању лежишта хидротермалне енергије као и лежишта петрогеотермалне енергије - «сувих» топлих и врелих стена на дубинама између 2-4 км. У Овчар Бањи има термоминералне воде у експлоатацији, а на подручју Котраже и Виче има појава извора минералних вода. Лековита вода Овчар Бање чија је температура 370- 380С садржи макроелементе калцијум и натријум и микроелементе калијум, литијум, рибидијум, цезијум, стронцијум, баријум, јод, бром, фосфор, флуор и манган. Користи се за лечење, углавном, реуматичних обољења, спондилоза и артоза, последица прелома костију, повреда мишичног ткива. Украсне брече (Граб и др) које су експлоатисане и тражене на домаћем и страном тржишту, архитектонско грађевински камен (карбонатна бреча) који постоје на подручју Тијања и околине и други грађевински материјали (кречњак, туфови, кровни шкриљци, дијабази и др) заслужују пуну пажњу. На Јелици, северно од Горачића налази се лежиште сенонског бречанског кречњака. Такође сенонског кречњака има и у Котражи, где га мештани експлоатишу. До сада истражене појаве и лежишта

магнезита у контактної зони према Краљеву омогућавају даља истраживања. Појаве феросиликата на Јелици, антимона у Горњем Дубцу и Јелици, хромита на Јелици, бакра у Дучаловићима треба даље истраживати. Има више појава кварцних пескова (долина Краваричке реке), а бројне појаве и лежишта разноврсних глина оправдавају даља истраживања. Песка и шљунка има у долини Бјелице који се експлоатишу на разне начине и веома често неконтролисано. На територији општине земљиште је угрожено са више аспеката: отпадни материјали, клизишта, хемизација углавном изазвана људским активностима приликом употребе вештачких ђубрива и хемијских средстава, ерозија, и др. По попису из 2011. године укупно наводњавано земљиште ораница и башта је 166 пољопривредних газдинстава односно 104 ха (53 ха жита и кукуруза за силажу 1,4% од укупне површине под усевом); воћњаци 277 пољопривредних газдинстава на 107 ха; Према начину наводњавања површински се наводњава 52,2 ха, орошавањем 13,1 ха и кап по кап 34,7 ха. Наводњавање се на газдинствима врши површинским водама на газдинству и ван газдинства, из подземних вода, водом из водовода, и другим изворима наводњавања. По Програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта из 2014. године било је 10.16.01 ха. Према подацима Пописа пољопривреде из 2012 године укупна површина расположивог земљишта на територији општине Лучана износи 30762ха, од тога 17100 ха, је коришћено пољопривредно земљиште, 1473 ха је некоришћено. Од укупне површине коришћеног пољопривредног земљишта на окућнице отпада 206 ха односно 2244 пољопривредних газдинстава, оранице и баште 6751 ха односно 4071 пољопривредних газдинстава, ливаде и пашњаци 7437 ха односно 4519 пољопривредних газдинстава, воћњаке и винограде 2699 ха односно 4449 пољопривредних газдинстава и то плантажни 1392 ха, екстезивни 1307 ха , површине под поврћем, бостаном и јагодама 49 ха (парадајз 2 ха, купус и келј 10 ха, паприка 1 ха, црни лук 1 ха). Од укупне површине под ораницама и баштама од 6751 ха, под житима је 3618 ха, под махунаркама је 27 ха, под кромпиром је 997 ха, под индустријским биљем 3 ха, и под крмним биљем је 1852 ха и то мешавина трава 840 ха, кукуруз за силажу 226 ха, детелина 332 ха. Од укупне површине под житима и махунаркама 3618 ха, под пшеницом је 799 ха, под ражи је 16 ха, под јечмом 80 ха, под овсом је 265 ха, под кукурузом за зрно је 2336 ха и под осталим житима за зрно је 123 ха.

Вишегодишњи засади: Воћарство - у Драгачеву има дугу традицију, где су гајене шљива, јабука, крушка, а касније и ситно јагодичасто воће - јагода, малина, купина. Брдски и брдско-планински рељеф, педолошки покривач и клима погодују гајењу воћа у овим крајевима. Дугорочно посматрано, евидентан је сталан пад у укупној производњи јабуке и шљиве, уз мањи раст ових воћарских култура у периоду 2002-2009.г . Од 2009. године па све до данас површине под малином и број засада су у порасту. Због увећане производње воћа, првенствено малине, подигнути су нови капацитети за складиштење у Гучи, Крстацу, Вичи и Д. Краварици. Укупан капацитет хладњача је 11800 тона. Обзиром да Драгачево припада брдским и брдско-планинским подручјима, воћарство је традиционално значајна грана биљне производње. У структури пољопривредних површина воћарство заузима по попису из 2012.године 2699 ха односно 4449 пољопривредних газдинстава и то плантажни 1392 ха, екстезивни 1307 ха, површина јабуке 499 ха, крушке 87 ха, брескве 3 ха, кајсије 3 ха, вишње 13 ха, шљиве 1268 ха, ораси 73 ха, лешници 10 ха, малине 662 ха, купине 48 ха, јагоде 35 ха. Развојем воћарства активира се боља запосленост сеоског газдинства, при чему се сви чланови породице укључују у производњу, нарочито у периоду бербе. У систему интензивнијег гајења, део воћарске производње је намењен извозу, део домаћем тржишту, а мањи део породичној потрошњи. Раст примарне производње јагодичастиг воћа био је усклађен са порастом броја и капацитета хладњача у друштвеном и приватном власништву. Прерађивачки капацитети воћа који се налазе у ближем окружењу последњих година прерађују мале количине јабуке и шљиве што отежава пласман воћа нижег квалитета. За бржи развој воћарства неопходна је квалитетна оцена здравственог стања постојећих засада и подобности одабраних земљишта за подизање нових засада. Ово је веома значајно урадити јер се велики број младих засада подиже на земљиштима која нису адекватна у погледу агрохемијских карактеристика земљишта као ни стартне плодности. Чињеница да су многи засади, у првом реду шљиве, оболели од економски значајних болести и да је једина мера борбе тзв. хигијенска сеча, у циљу очувања околних стабала и суседних стабала. Потребна је и веома строга контрола производње садница у матичним засадима. Чињеница је да у Драгачеву доминирају засади шљива површине до 0,5 ха. Подстицајним мерама из аграрног буџета Републике и расположивим средствима општине треба стимулисати подизање нових засада површине преко 1 ха, као и интензивирање производње у постојећим младим воћњацима који су у пуном роду. Традиционалан вид откупа шљиве за тзв. сечену шљиву могућ је само од квалитетних, здравих плодова одређених сорти. Могућност за изградњу мини сушара имају само они произвођачи са површином од

најмање 2 ха у интензивном систему гајења или удружења пољопривредника. Производња ракије за сада је 80% најинтензивнији вид прераде шљиве, мале количине се користе за сушење шљиве 20%, још мање за пијаце, извоз и прераду. Шљива је некад била водећа воћна врста али због смањења броја сеоског пољопривредног становништва површине под шљивом су знатно смањене. Малина је последњих година постала водећа воћна врста на територији општине Лучани, површина под малином захвата 662 ха просечан принос је око 10т/ха. Код производње малине доминирају засади површине до 0,20 ха. Унапређење агротехнике, увођење система кап по кап, ефикасна благовремена заштита и праћење актуелног сортимента су неопходност за напредовање у производњи малине. У 2014. години дошло је до сушења многих засада малине а последица тога су поплаве које су 8 пута задесиле општину Лучани. Поред тога у брдско-планинском подручју засађено је доста младих засада малине. Површине под купином су око 48 ха, код ове воћне врсте дешавају се велике осцилације у цени а и у квалитету, па због тога многи пољопривредници је и не обрађују јер никада не знају праву цену откупа. Што се тиче осталих воћних врста нема неких већих засада, углавном су то мање уситњене парцеле.

Сточни фонд: Сточарство - уз ратарство и воћарство, у прошлости представљало је главни извор прихода становницима овог краја. Побољшање расног састава стоке, а нарочито говеда је било изразито осамдесетих година 20. века, када су увезене краве сименталске расе, а долази и до побољшања раса оваца, свиња, коња и живине. Подаци о структури сточног фонда указују на стални пад укупног броја грла стоке све до 2002. године, од када је забележен позитиван тренд у броју свиња, оваца и живине. Најизразитији пад се десио у говедарству и тај тренд се наставља и даље, што се може повезати и са интензивирањем производње јагодичастог воћа (првенствено малине) која је веома акумулативна и на коју су се индивидуална газдинства у великој мери преорјентисала. Остварени раст у овчарству се може повезати са процентуалним повећањем површина под ливадама и пашњацима у истом периоду. На територији општине Лучани целокупан фонд говеда је у приватном власништву, производних особина млеко-месо. Млечност домаћег шареног говечета је знатно нижа од млечности сименталске расе, јер његов добар генетски потенцијал није довољно искоришћен, услед лоших зоохигијенских и зоотехничких услова у сточарским објектима и услед одсуства система испаше, као и њихове неадекватне, неправилне и оскудне исхране. Један од значајних фактора је велики утицај климатских параметара на производњу кабасте хране и жита. У сушним годинама услед недостатка хране долази до смањења сточног фонда и клања квалитетног приплодног подмлатка. Свињарство - на територији општине Лучани нема утемељену традицију као говедарство. Није заступљена робна производња на фармама средњег и великог капацитета. Производи се углавном за сопствене потребе као додатни извор прихода. Генетски потенцијал свиња је веома неуједначен. Овчарство - овце су веома рентабилне животиње са мало захтева у смислу исхране, неге и држања, корисне за побољшање квалитета пашњачких површина, посебно у прегонском начину држања, комбиновано са држањем говеда. Парење им је сезонско, али са применом савремених технолошких метода може постићи вансезонски припуст, који омогућава два јагњета годишње, уз повећан проценат ближњења. Јагњад су веома тражена роба, са ценом која одговара оперативном менаџменту нашег пољопривредног газдинства. Развој овчарства је саставни део менаџмента очувања човекове средине. Живинарство - у развој живинарства се најмање средстава улагало. Становништво у руралним срединама углавном у својим домаћинствима гаји довољно живине само за сопствене потребе. Постоји једно газдинство са 1500 кокошки носиља у селу Пухово ал због старости пољопривредника који се о њима брине планира у 2015. години да угаси производњу јер нема младе радне снаге да га замени. Пчеларство - доста је заступљено на територији општине Лучани где има око 6.000 регистрованих кошница. Са територије Драгачева изведено је у 2012. години 20 тона и у 2013. години 50 тона а у 2014. години 20 тона меда, доста мање због непогодних временских услова у 2014. години. Животињски свет је заступљен разним представницима. Од сисара има: срна, дивљих свиња, повремено вукова, лисица, јазаваца, зечева, куна, творова, ласица, ситних глодара и др. Од птица: орлова, јастребова, голубова, јаребица, врана, и више врста птица певачица, неке од њих су трајно заштићене (сиви соко, мишар, сова, гавран а има и оних које су ловостајем заштићене). Ловостајем заштићене врсте дивљачи: куна белица, јазавац, зец, сива чапља, дивља патка, глувара, дивља патка-крца, јастреб кокошар, пољска јаребица, фазан, шумска шљука, голуб гривњаш, грлица, креја, сојка и препелица. Рибарство - У водама Западне Мораве и Овчарско-Кабларске клисуре живи 18 врста риба међу којима доминирају шаранске врсте, док у водама Бјелице и притока доминирају врсте риба карактеристичне за брдско-планинске реке: пастрмка, клен, кркуша, мрена, скобаљ. Тренутно постоји само један рибњак у Горњем Драгачеву. Ветеринарска служба - на територији општине Лучани постоје два привредна субјекта који обављају послове ветеринарске службе.

Механизација, опрема и објекти: Механизација је застарела - преко тридесет година је стара, и трактори и прикључне машине. Према попису пољопривреде из 2012.године на територији општине Лучани постоји властитих једноосовинских трактора 1.174, старији од 10 година: 1.106, а двоосовинских властитих: 2.359, старији од 10 година: 2.237; берачи кукуруза: 56. Од прикључних машина: плугови:1.669, тањираче: 258, дрљаче: 1.332, сетвоспремачи: 24 и ротофрезе 779. Од објеката за смештај стоке на пољопривредним газдинствима има: број објеката за смештај говеда на газдинству: 3.725 а број ПГ .3648; број објеката за смештај свиња на газдинству: 2.774 а број ПГ 2.644; број објеката за смештај кокошака носиља на газдинству: 2.350 а број ПГ 2.319; број објеката за смештај остале стоке на газдинству: 1.067 а број ПГ 1.022; број објеката за смештај пољопривредних производа на газдинству; кошеви за кукуруз: 1.905 а ПГ 1757; амбари: 351 а ПГ 342; силоси: 8 а ПГ 5; број сушара: 334 а ПГ 334; објекти за силажу: 70 а ПГ 57; број објеката за смештај пољопривредних машина и опреме: 1.370 а ПГ 1285; број хладњача 11 а ПГ 10; број стакленика: 2 а ПГ 2; број пластеника: 1.081 а ПГ 1.012;

Радна снага: Газдинства, према броју чланова и стално запослених на газдинству: укупно 5.259, од тога 1-2 лица 3.455; 3-4 лица 1.502; 5-6 лица 287. Чланови газдинства и стално запослени на газдинству: укупно 12.295 од тога 5.600 жена и 6.695 мушкараца; на породичном газдинству је запослено 12.276, од тога 5.598 чине жене а 6.678 чине мушкарци. На газдинству правног лица има 19 запослених од тога 2 жене и 17 мушкараца. Чланови газдинства и стално запослени на породичном газдинству према полу: укупно 5.196 газдинстава од тога су на 993 носиоци жене, а на 4.203 мушкарци. Чланови породице и рођаци који су обављали пољопривредну активност на газдинству: 7.078 од тога 4.604 жена и 2.474 мушкараца. Стално запослених на газдинству 2, жена 1 и мушкарац 1. Годишње радне јединице ангажоване радне снаге на пољопривреди: 6.388 од тога носиоца газдинстава 2.724, а од тога жена 417. Чланова породице и рођака који су обављали пољопривредну активност на газдинству има свега 3.355 од тога 2.234 жена. Стално запослених на газдинству има 7 од тога су 1 жена.

Структура пољопривредних газдинстава: Укупан број пољопривредних газдинстава на територији општине је 5.249 а од тог броја су 3.601 регистрована пољопривредна газдинства. Према величини коришћења пољопривредног земљишта, од 5.249 газдинстава без земљишта су 10 газдинстава, мање од 1 ха је 1.141, између 1 и 2 ха је 1.147 од 2 -5 ха је 1.925 и од 5-10 ха 872. Број условних грла газдинства је 11.034 грла на 4.139 газдинстава, од тога мање од 4 УГ има 4.594, од 5-9 УГ 574, 10-14 УГ 61, од 15-19 УГ 16, од 20-49 УГ 13, од 50-99 УГ 1.

Производња пољопривредних производа: На простору Драгачева од биљних култура најзаступљеније су пшеница, кукуруз, јечам, луцерка, кромпир, има и других биљних врста али на мањим површинама за сопствене потребе. Просечни приноси по ха кукуруза је 4-5 тона, принос пшенице 3 тоне, јечма 2,7 тона, луцерке око 3 тоне. Повртарство је мање развијено, а производња повртарских култура се највећим делом одвија на отвореном простору; приметно је и повећање броја пластеника, али су они углавном мањег капацитета и намењени су производњи за сопствене потребе. За увођење кромпира као најзначајније културе посебан значај имао је Институт за кромпир у Гучи, научно-истраживачке установе која се бавила селекцијом кромпира. Значајну улогу имале су и земљорадничке задруге које су биле носиоци организоване производње семенског и меркантилног кромпира и изградиле складишне капацитете. Уз мање осцилације по годинама, присутан је сталан пад у производњи. Данас се кромпир гаји на површинама (997 ха) од око 19,2% укупних ораничних и 7% укупних пољопривредних површина у општини. Квалитетно складиштење ових производа има велики значај. Укупан складишни простор у општини износи око 20.000t, при чему је један део складишног простора у лошем стању и без савремених услова за чување. Воћарство у Драгачеву има дугу традицију, где су гајене шљива, јабука, крушка, а касније и ситно јагодичасто воће - јагода и малина. Брдски и брдско-планински рељеф, педолошки покривач и клима погодују гајењу воћа у овим крајевима. Засади под малином дају приносе око 10 тона, засади под шљивом око 10 тона, засади под купиним око 7,5 тона. Сточарство је, уз ратарство и воћарство, у прошлости представљало главни извор прихода становницима овог краја. Побољшање расног састава стоке, а нарочито говеда је било изразито осамдесетих година 20. века, када су увезене краве сименталске расе, а долази и до побољшања раса оваца, свиња, коња и живине. Подаци о структури сточног фонда указују на стални пад укупног броја грла стоке све до 2002.г., од када је забележен позитиван тренд у броју свиња, оваца и живине. Најизразитији пад се десио у говедарству и тај тренд се наставља и даље, што се може повезати и са интензивирањем производње јагодичастиг воћа (првенствено малине) која је веома акумулативна и на коју су се индивидуална газдинства у великој мери преорјентисала. Остварени раст у овчарству се може повезати са

процентуалним повећањем површина под ливадама и пашњацима у истом периоду. Потенцијали: расположиве и квалитетне пољопривредне површине - 62,67% (28452ха) од укупне површине општине; повољни климатски и агроколошки услови за развој пољопривреде; значајан проценат руралног становништва - 3/4 становништва општине (74,28%) живи у сеоским насељима; пољопривредно становништво чини 22,67% од укупног становништва; 69,46% активног пољопривредног становништва; 41,22% народног дохотка остварује се у пољопривредној делатности; од укупног броја домаћинстава, 68,68% поседује пољопривредно газдинство, док је проценат на сеоском подручју далеко већи (85,42%); 94% пољопривредног земљишта се налази у приватном власништву; дуга традиција у пољопривредној производњи, нарочито у производњи кромпира и воћа; интензиван развој воћарства и одређеност ка извозу; изграђени складишни и прерађивачки капацитети; потенцијали за производњу и прераду еколошки здраве хране. Ограничења: уситњеност пољопривредних газдинстава - пољопривредно газдинство просечно захвата 4,02ха пољопривредног земљишта, односно 2,22ха обрадивог земљишта; само 18,31% пољопривредних домаћинстава остварује свој доходак у пољопривреди - чак 57,61% пољопривредних домаћинстава остварује доходак у непољопривредним делатностима; депопулација и старење становништва руралног подручја; недовољно развијена комунална инфраструктура у руралним срединама; релативно мало учешће сточарства у укупној пољопривредној производњи; недовољно развијено повртарство; структура рељефа и величина газдинстава ограничава рационалну употребу савремене механизације у пољопривредној производњи; застарела пољопривредна механизација; недовољни прерађивачки капацитети и низак степен финализације пољопривредних производа; недовољан број и неадекватна организација правних субјеката у области пољопривредне производње. Органска пољопривредна производња: може да има већи значај у будућем развоју на подручју Лучана у контексту руралног развоја. Иако нема посебних ограничења за просторни размештај органске пољопривреде на територији општине, може се сматрати да су погоднија подручја заштићене природе и еколошки значајна подручја, као и друга пољопривредна подручја високе природне вредности на обронцима Јелице и Чемерна. Концепт органске пољопривредне производње на еко фармама, уз мултифункционалну пољопривреду, може се спроводити у свим сеоским атарима општине Лучани - са већом оријентацијом ка биљној производњи у долинском и брдском подручју, а са већом оријентацијом ка сточарској производњи у брдско-планинском подручју, имајући у виду капацитет сточарске производње који је условљен потребом за уравнотеженим односом биљне и сточарске производње. Тако, већи капацитети органске производње могу се остварити у атарима северног, источног и јужног дела општине, од брдско-планинског дела атара Дљин и Дучаловића, преко атара на обронцима Јелице, до Доњег Дубца и Вучковице, али и делови атара у средишњем и западном делу општине, који имају високе природне вредности, могу имати економски одрживу органску пољопривредну производњу у оквиру мултифункционалне пољопривреде на екофарми и уз подршку руралног развоја. Органска пољопривреда захтева: изолованост земљишних парцела, сточарских фарми и прерађивачких капацитета од могућих извора загађења; одговарајући квалитет воде за наводњавање; биоагротехничке мере усмерене на уношење органске материје (прегорели стајњак, компост, зеленишно ђубриво, зелени малч и гајене врсте које фиксирају ваздушни азот, микроорганизми) уз увођење плодореда као система који омогућује повећање учешћа легуминоза, бољу контролу корова, патогена и инсеката, и на бази тога одговарајући систем одбране и примену других биотехничких мера уз правилни одабир сорте; усклађен развој биљне и сточарске производње (1 условно грло/1ха); оспособљеност стручњака и произвођача за органску производњу, уз обавезу сталног иновирања знања. Таква органска производња се може обезбедити у оквиру екофарме. Осим тога, очување биодиверзитета и генетичке разноврсности даје органској пољопривреди шири и трајни значај у оквиру мера заштите екосистема. Екофарма представља уравнотежен агроекосистем (биљна и сточарска производња), што укључује еколошку равнотежу и у целини фарма се максимално ослања на сопствене ресурсе. Специфичност фарме је разноврсна производња, еколошко и хортикултурно уређење фарме, што укључује и производне површине. Едукативни агротуризам је погодан вид руралног туризма који може на екофарми обезбедити значајне додатне приходе у мултифункционалној пољопривреди савременог сеоског газдинства. Мултифункционална пољопривреда обухвата производњу хране и непољопривредних производа (нпр. сувенири, занатски производи), као и услуге (едукација, рекреација, агро, еко, етно и рурални туризам). Овај тип производње доприноси очувању земљишта, воде, здравља биљака, животиња и људи, биодиверзитета и агробiodиверзитета, као и очување вредности руралног окружења, породичног газдинства, локалних етнолошких и културних вредности и традиције. Заснована на основним еколошким начелима - предострожност и превентива - мултифункционална пољопривреда омогућује ревитализацију производње, развој породичног поседа и срећнији живот сеоске породице. Такав приступ

руралном развоју, са органском производњом на екофарми и мултифункционалном пољопривредом успешније развија руралну средину, повећава запосленост и посебно развија мало пољопривредно газдинство, а вредност органске хране се кроз туристичку понуду повећава. Први корак у покушају ревитализације руралног простора општине представља либерализација привредне политике у смислу крајње повољног кредитирања и смањења пореза за приватне иницијативе на овом подручју, што би представљало почетни корак ка осмишљеном коришћењу вредних природних потенцијала општине, кроз развој разноврсних привредних делатности, прилагођених локалним специфичностима и то: 1) сточарске фарме, а посебно еко-фарме на мултифункционалним пољопривредним газдинствима (уз производњу млечних производа и производњу и прераду меса), нарочито у брдским и брдско-планинским атарима. 2) повртарство и ратарство, уз претходно укрупњавање поседа и стварања услова за гајење производа током целе године (стакленици и наводњавање, са чувањем и погонима за прераду). 3) даље унапређивање воћарства са погонима за прераду (у прелазним, тзв. долињско - брдским атарима). 4) гајење јагодичастог воћа и сакупљање шумских плодова (малина, купина, шумска јагода, печурке) и разног лековитог биља у брдско-планинском подручју (са чувањем и прерадом производа). 5) нега и експлоатација шума у брдско-планинском подручју (са погонима за прераду дрвета). 6) узгој дивљачи, као предуслов за развој ловства и ловног туризма. 7) све врсте услуга у домену угоститељства, туризма, трговине, саобраћаја и др. Да би се подигао квалитет и постигла економска исплативност пољопривредне производње, неопходно је извршити реорганизацију атара, тј. кроз организационе и техничке мере укрупнити поседе и решити имовинске односе. Такође, могуће је финансијским и фискалним инструментима (донације, кредити, заједнички пројекти, пореска политика) умеравати тип производње у жељеном правцу, а кроз едукацију и доступност информација пољопривредним произвођачима одредити њихов јасан партнерски однос са општином. Пољопривредна производња треба да буде заокружена кроз пословање, како би пољопривредне производе прерадили и усмерили ка тржишту (продаја локалних производа за познатог купца), што би омогућило отварање нових радних места.

Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника: Велики значај за развој укупне пољопривредне производње у Драгачеву имало је земљорадничко задругарство. Прве задруге основане су пред крај 19. века. У 2018. години оформљена је једна пољопривредна задруга „Воћар-Велес-Гуча“ у Гучи, коју чине шест чланова а планира да се бави прерадом воћа у сокове, џемове и сушењем воћа у сушарама. Ниједна задруга више није у функцији, Земљорадничка задруга „Воћар-Драгачево“ у Котражи, ПДП „Воћар-продукт“ у Гучи. Центар за кромпир у Гучи тренутно није у функцији, као ни земљорадничке задруге у Каони, Милатовићима и Вичи. Удружење пољопривредника Драгачева постоји и чине га 120 пољопривредника на бази свих грана пољопривреде.

Трансфер знања и информација: Општина Лучани територијално припада Пољопривредној стручној саветодавној служби Чачак. Стручна саветодавна служба у Лучанима у току године два пута одржава предавања пољопривредним произвођачима и тиме их едукује. Редовно обилази поједине пољопривредне произвођаче и даје им савете у производњи. Обзиром на веома велики број пољопривредних произвођача на територији Моравичког округа није могуће квалитетно и правремено пружање саветодавних услуга свим произвођачима са постојећим бројем саветодаваца у ПССС. На подручју општине Лучани послује једна локална радио станица: „Радио Д“ у Лучанима као и веб сајт: www.lucani.rs. На подручју општине, информативну делатност обављају привредна друштва: „ТВ Галаксија 32“ Чачак и регионална телевизија „Телемарк“ Чачак.

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА И ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

Табела 1. Мере директних плаћања

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 2. Мере кредитне подршке

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО						

Табела 3. Мере руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	21.315.964,44	70	400.000,00	692.828,77
2	Управљање ризицима	104	5.500.000,00	30	15.000,00	383.206,79
3	Одрживо коришћење пољопривредног земљишта	201.1	1.000.000,00	100	0,00	1.000.000,00
4	Економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и на увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима	304	2.000.000,00	60	200.000,00	0,00
	УКУПНО		29.815.964,44			

Табела 4. Посебни подстицаји

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју	402	350.000,00	0,00	100	0,00	0,00
	УКУПНО		350.000,00				

Табела 5. Мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, мера кредитне подршке, мера руралног развоја и посебних подстицаја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Набавка хране и ветеринарских услуга за остављено уматичена женска грла телади, јагњади и јаради	601	4.000.000,00	0,00	100	0,00	108.000,00
	УКУПНО		4.000.000,00				

Табела 6. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета АП/ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (без пренетих обавеза)	34.165.964,44
Планирана средства за директна плаћања	0,00
Планирана средства за кредитну подршку	0,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	29.815.964,44
Планирана средства за посебне подстицаје	350.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, кредитне подршке и у оквиру мера руралног развоја	4.000.000,00
Пренете обавезе	2.184.035,56

Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике: Циљна група овог програма су активна регистрована пољопривредна газдинства-физичка лица, њихови носиоци и чланови пољопривредног газдинства, чланови регистрованих удружења, предузетници и правна лица регистрована у Националном регистру пољопривредних газдинстава, верске заједнице. Општина Лучани овим програмом настоји да повећа и побољша развој пољопривреде и рурални развој стварањем повољних услова у складу са природним потенцијалом и потребама самих произвођача. Мере наведене у овом Програму доведиће до подизања квалитета живота корисницима мера као и до подизања продуктивности и ефикасности пољопривредне производње, подстицања удруживања и друго. Циљ спровођења ових мера је повећање нивоа производње и квалитета производа. Такође допринеће повећању продуктивности и конкурентности пољопривреде овога краја. Имајући у виду специфичност средине у којој се програм спроводи - повољан географски положај и климатске услове за развој пољопривреде и привреде, са добром путном инфраструктуром између градског и руралног дела

општине, здравом еколошком средином, као и задовољавајућим ресурсима за развој, пре свега сточарства и воћарства, даљи развој пољопривреде ће се базирати на развоју, организовању и модернизовању сточарске и воћарске пољопривредне производње увођењем квалитетних приплодних грла превасходно у овчарству и говедарству и нових сората воћа, а са циљем подизања профитабилности у пољопривреди.

Информисање корисника о могућностима које пружа Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја: Информисање потенцијалних корисника о мерама које су дефинисане Програмом подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја Општине Лучани вршиће се путем штампаних обавештења истакнутих на огласној табли Општинске управе и на огласним таблама месних заједница, путем локалних телевизија, радија. Посредством председника месних заједница и путем трибина које ће се организовати у месним заједницама од стране Општинске управе, одељења за привреду и локални економски развој, где ће се корисници ближе упознати са условима и могућностима које Програм нуди. Такође, обавештења ће се давати и преко локалних средстава информисања, као и директно преко одељења за локални економски развој Општинске управе у Лучанима, телефоном или лично

Мониторинг и евалуација: Праћење остварених резултата и ефективности предложеним мера ће вршити Општинска управа општине Лучани тако што ће статистички прикупити и обрадити податке који су очигледни показатељи ефикасности програма и извршити контролу на пољопривредном газдинству путем Комисије коју ће оформити Председник општине Лучани и том приликом анкетирати кориснике мера Програма. Затим ће се кроз анкете спровести анализе колико су спроведене мере допринеле побољшању квалитета пољопривредне производње уопште колико су утицале на мотивацију становништва за бављење пољопривредом. По доношењу Програма исти објавити у Службеном гласнику општине Лучани.

2.1. Назив и шифра мере: 101 Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава

2.1.1. Образложење: Техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и јачање производног ланца. У складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014-2024. највећи део буџетских средстава је управо намењен расту конкурентности. Мера инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава одржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу унапређења процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости. Преглед по секторима: Сектор: Млеко Сектором доминирају мали проивођачи, одрживе и делимично одрживе фарме. Општи проблем представља ниво квалитета произведеног млека и низак ниво производње по крави, што доводи до непрофитабилног пословања произвођача. Веће фарме се суочавају са лошом технологијом у исхрани животиња, недостатком квалитетног генетског материјала и лошим условима држања стоке. Највећи број пољопривредних газдинстава на територији општине држи до 3 музне краве, што резултира ниским нивоом количине и квалитета млека. Већа газдинства се суочавају са лошом технологијом у исхрани животиња, недостатком напредног генетског узгоја и лошим условима држања стоке. Такође, велики проблем представља правилан начин складиштења и правилна дистрибуција течног и чврстог стајњака. Побољшање начина складиштења и хлађења млека као и развој производа са додатом вредношћу су начини на који се може побољшати конкурентност и квалитет производа. Сектор: Месо Постојеће стање у сектору указује на пад сточарске производње. Сектором доминира велики број газдинстава са ниским интензитетом производње који желе да унапреде и побољшају квалитет сточарских производа, специјализују се у производњи меса са фокусом на гајење свиња, говеда и оваца, као и да побољшају продуктивност и конзистентност у производњи. Фарме које производе месо нису специјализоване, не користе правилно пашњаке и квалитет коришћене сточне хране није задовољавајући. Такође, неодговарајућа је технологија исхране као и услови смештаја животиња, а посебан проблем у говедарству представља одсуство гајења товних раса. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору како би се задовољили национални прописи и како би се приближили стандардима ЕУ у области добробити животиња и заштите животне средине. Сектор: Воће, грожђе и поврће Иако ова газдинства карактерише специјализована производња, кључни проблем овог сектора је уситњеност поседа. Просечна површина земљишта по газдинству произвођача воћа је 0,5- 2 ха. Такође, високи трошкови производње и немогућност утицаја на цене у ланцу исхране доводе до ниског нивоа профита, а самим тим и до немогућности инвестирања у нове капацитете. Низак степен образовања и стручне оспособљености ствара потешкоће када је реч о правилној употреби савремене опреме и коришћењу инпута, сортирању, паковању и складиштењу, примени савремених метода за наводњавање, што резултира проблемом у ланцу прераде воћа, грожђа и поврћа обзиром да фабрике не добијају довољне количине високо квалитетних производа. Сектор - Остали усеви У структури биљне производње највише је заступљена ратарска производња, која чини више од половине вредности пољопривредне производње (просечно 56% у периоду 2008-2012. године). Кретања на тржишту пољопривредних производа утицала су да се сетвена структура у последњих неколико година значајно измени. Површине под житима остале су релативно константне, али је у оквиру њих дошло до редистрибуције у правцу раста удела кукуруза на рачун смањења површина под пшеницом у укупно засејаним површинама. Овом мером сепостиже унапређење и модернизовање ратарске производње. Сектор - Пчеларство Систем гајења је релативно екстензиван, са малим бројем кошница по домаћинству. Просечан принос меда по кошници је такође веома мали и креће се око 15 kg по кошници годишње али има и великих произвођача са више од 100 кошница. Последњих година присутан је тренд раста број кошница на територији општине што је условљено високим нивоом незапослености и релативно ниским почетним улагањем за бављење пчеларством. Главни проблеми у пчеларству у овој регији су нестандардизован квалитет меда, мањак знања и непостојање великих купаца. Опремање газдинстава потребном опремом/модернизовање производње, повећање квалитета и кванитета производа су позитивни ефекти ове мере.

2.1.2. Циљеви мере: Општи циљеви: Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; Повећање производње; Побољшање продуктивности и квалитета производа; Смањење трошкова производње;

Унапређење техничко-технолошке опремљености; Одрживо управљање ресурсима и заштите животне средине; Раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта; Усвајање и примена добре пољопривредне праксе од стране произвођача; Усклађивање са правилима ЕУ, њеним стандардима, политикама и праксама. Сектор: Млеко- Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње млека путем циљаних инвестиција на малим и средњим газдинствима; Повећање квалитета млека, нарочито у микробиолошком погледу (смањење броја микро организама и соматских ћелија); Усвајање добре пољопривредне праксе, као и прилагођавање производа захтевима савременог тржишта; Достицање стандарда у области добробити и здравља животиња, хигијене и заштите животне средине; Унапређење производне инфраструктура и опреме. Сектор: Месо - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње меса на малим и средњим газдинствима (говеда, овце, козе и свиње); Унапређење квалитета меса говеда, коза, оваца и свиња у складу са националним стандардима; Повећање учешћа товних раса; Достицање стандарда у области добробити и здравља животиња, хигијене и заштите животне средине; Побољшање квалитета и конзистентности производње кроз инвестиције у опрему и објекте. Сектор: Воће, грожђе и поврће и цвеће - Успостављање нових производних линија и обнављање постојеће производње; Повећање површина у заштићеном и полузаштићеном простору; Побољшање квалитета машина и опреме ради смањења губитака у току и након бербе; Побољшање складишних капацитета за воће, грожђе и поврће; Повећање површина под интензивним засадама; Повећање наводњаваних површина. Сектор - Остали усеви - Унапређење стања механизације на газдинствима; Побољшање складишних капацитета; Повећање наводњаваних површина системом кап по кап; Сектор - Пчеларство - Повећање производње пчеларских производа; Повећање прихода удомаћинствима која се баве пчеларском производњом; Повећање степена запослености у сектору; Достицање стандарда у области заштите животне средине.

2.1.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Ова мера је у вези са Националним програмом за рурални развој Републике Србије од 2018. до 2020. године који је усвојен; Мере руралног развоја; Унапређење конкурентности ; Инвестиције у физичку имовину пољопривредног газдинства. У оквиру ове мере, биће подржавани управо они корисници и оне инвестиције, које нису предмет подстицаја у оквиру НППР. Ова мера подржаће мала и средња пољопривредна газдинства да напредују ка конкурентној пољопривредној производњи. Канцеларија за пољопривреду поседује софтвер за пољопривреду који даје могућност увида за свако лице које је поднело захтев за субвенције из Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Лучани као и све податке о том лицу, мери, врсти инвестиције и приложеној документацији која се чува у општинској управи општине Лучани. Спречавање могућег двоструког финансирања истих захтева корисника од стране Управе за аграрна плаћања и из средстава буџета општине Лучани, спроводи се на следећи начин: подносилац захтева је у обавези да уз захтев за одобрење подстицаја Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава по локалном програму достави потписану изјаву, под моралном, кривичном и материјалном одговорношћу, да за исту намену не користи и да неће користити бесповратна средства у другим јавним фондовима; достављањем редовних годишњих извештаја на прописаном обрасцу у складу са Правилником о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја чији је саставни део и извештај о корисницима мера подршке који садржи основне податке о сваком кориснику као и шифру и назив инвестиције за коју су одобрена подстицајна средства.

2.1.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица - носиоци или чланови активног комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, предузетници и правна лица регистрована у Националном регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју, верске заједнице регистроване у Министарству правде са пребивалиштем и производњом на територији општине Лучани.

2.1.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике: Општи услови за остваривање права на подстицаје су, да корисник: За инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја; Нема евидентираних доспелих неизмирених дуговања према општинској управи

по основу раније остварених подстицаја, субвенција и кредита; Нема доспелих неизмирених обавеза по основу локалних јавних прихода; Да наменски користи и не отуђи нити да другом лицу на коришћење инвестицију која је предмет захтева у периоду од три године од дана набавке уматичених грла говеда, односно 2 године за уматичена грла оваца, односно пет година од дана набавке опреме, машина и механизације; Да је предметну инвестицију за коју подноси захтев у потпуности реализовао у периоду од 01.12.2019. године до 30.11.2020.године до дана подношења захтева за исплату подстицаја; Да у регистру има пријављен одговарајући сточни фонд (податке о врсти животиња и броју газдинства (ХИД) на којем се држе или узгајају); Да у Регистру има уписано пољопривредно земљиште под производњом биљних култура за које је инвестиција везана; Да може користити субвенције за више инвестиција из различитих сектора и остварити повраћај до максималних 400.000,00 РСД; Корисници су дужни да приликом отуђења обавесте усмено и писмено даваоца субвенције о уклањању грла (оверена потврда од ветринарске станице), отуђењу тј. промени над власништву предметног грла у противном сноси санкције и то враћањем новчаног износа по основу субвенције са каматом од дана добијања повраћаја као и одузимањем права за коришћење подстицаја по основу субвенција у периоду од 3 године; Добављач и подносилац захтева не смеју представљати повезана лица у смислу Закона којим се уређују јавне набавке.

2.1.7. Специфични критеријуми: Сектор млека - Прихватљиви корисници за меру 101, а у вези инвестиције у оквиру ове мере под шифром (101.1.1.) за набавку квалитетних приплодних грла млечних раса - говеда су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 3-100 квалитетних приплодних грла говеда, односно прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која када се ради о набавци квалитетних приплодних грла оваца/коза, да на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана 10-300 квалитетних приплодних грла оваца/коза.Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која су извршила набавку квалитетних приплодних грла крава старости до 5 година или квалитетних приплодних стеоних грла јуница у моменту издавања рачуна о набавци или неког другог доказа о набављеној инвестицији. За набавку квалитетних приплодних грла оваца/коза услов је да су грла старија од 6 месеци. Прихватљиви корисници у РПГ-у морају имати пријављен сточни фонд (податке о врсти животиња и броју газдинства (ХИД) на којима се држе или узгајају). Максимални износи подстицаја по квалитетном приплодном грлу за уматичено грло овце/козе 12.000,00 динара. У случају набавке нових машина и опреме за наводњавање (101.1.17.) прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ максимално 100 млечних крава; Прихватљиви корисници за меру 101.1., а у вези инвестиција у оквиру ове мере под шифром (101.1.2; 101.1.3; 101.1.4; 101.1.5; 101.1.6;101.1.7; 101.1.8; 101.1.9 ; 101.1.10; 101.1.11; 101.1.12; 101.1.13; 101.1.14; 101.1.15; прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ 1 - 19 млечних крава; Сектор меса Прихватљиви корисници за меру 101.2., а у вези инвестиција у оквиру ове мере под шифром 101.2.1 су пољопривредна газдинства која поседују 3-100 грла приплодних говеда товних раса, или 10 - 300 приплодних грла оваца/коза или 5-100 грла квалитетних приплодних крмача. Прихватљиви корисници у РПГ-у морају имати пријављен сточни фонд (податке о врсти животиња и броју газдинства (ХИД) на којима се држе или узгајају). Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која су извршила набавку квалитетних приплодних грла крава старости до 5 година или квалитетних приплодних стеоних грла јуница у моменту издавања рачуна о набавци или неког другог доказа о набављеној инвестицији. За набавку квалитетних приплодних грла оваца/коза/крмача услов је да су грла старија од 6 месеци.Максимални износи подстицаја по квалитетном приплодном грлу за уматичено грло овце/козе 12.000,00 динара. Максимални износи подстицаја по квалитетном приплодном грлу крмаче је 20.000,00 динара старости до 6 месеци. Прихватљиви корисници за меру 101.2., а у вези инвестиција у оквиру ове мере под шифром 101.2.3; 101.2.4;101.2.5; 101.2.6; 101.2.7;101.2.9; 101.2.10; 101.2.11; 101.2.12; 101.2.13; 101.2.14; 101.2.15; 101.2.16; 101.2.18; прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која у моменту подношења захтева у Регистру објеката (у складу са Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за узгој, држање и промет животиња- Службени гласник РС, 36-2017) имају регистроване објекте са капацитетима за тов/узгој: мање од 20 јунади и/или мање од 150 грла приплодних оваца/коза и/или мање од 30 приплодних крмача и/или мање од 100 товљеника свиња у турнусу и/или од 1.000-3.999 бројлера у турнусу. Сектор производње комзумних јаја нема специфичних критеријума прихватљивости. У сектору производње воћа, грождја, поврћа, хмеља и цвећа Прихватљиви корисници за меру 101.4., а у вези инвестиција у оквиру ове мере под шифром 101.4.3; 101.4.4; 101.4.8;101.4.12; 101.4.14; 101.4.16;

101.4.18; 101.4.19; 101.4.20; 101.4.21; 101.4.22; 101.4.23; 101.4.24; 101.4.25; 101.4.26; 101.4.27; 101.4.28; прихватљиви корисници треба да имају: мање од 2 ха јагодичастог воћа и хмеља; односно мање од 5 ха другог воћа, односно 0,1- 50 ха цвећа, односно 0,2-100 ха винове лозе. За инвестицију 101.4.1; прихватљиви корисници за подизање нових или обнављања постојећих (крчење и подизање) производних (са наслоним) и матичних засада воћака и винове лозе, треба да имају на крају инвестиције: 0,1-50 ха јагодастих врста воћака и хмеља, 0,3-100 ха другог воћа, 0,2-100 ха винове лозе и која имају мање од 0,5 ха пластеника или мање од 3 ха производње поврћа на отвореном простору. Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа) Прихватљиви корисници за меру 101.5., а у вези инвестиција у оквиру ове мере под шифром 101.5.1; 101.5.2; 101.5.3; 101.5.4; 101.5.5; 101.5.6; 101.5.7; 101.5.8; 101.5.9; су пољопривредна газдинства која у моменту подношења захтева имају мање од 50 ха земљишта под осталим усевима које су уписане у регистар пољопривредних газдинстава. Када се ради о инвестицији 101.5.10. за набавку машина и опреме за наводњавање прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају мање од 100 ха земљишта под осталим усевима. Сектор пчеларства У сектору пчеларства прихватљиви корисници треба да имају 5-500 кошница. У сектору аквакултуре(производње конзумне астрмке и шаранске рибе) нема специфичних критеријума прихватљивости.

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Програм мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
101.1.1	Набавка квалитетних приплодних грла млечних раса: говеда, оваца и коза
101.1.2	Изградња капацитета за прикупљање, обраду, паковање, складиштење и одлагање чврстог стајњака, полутечног и течног стајњака, укључујући инсталацију опреме
101.1.3	Опрема за мужу, хлађење и чување млека на фарми, укључујући све елементе, материјале и инсталације
101.1.4	Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака
101.1.5	Машине и опрема за припрему сточне хране, за храњење и напајање животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту сточну храну;
101.1.6	Сточне ваге, рампе за утовар и истовар и торови за усмеравање и обуздавање животиња
101.1.7	Опрема за третман папака
101.1.8	Опрема за фиксне ограде и електричне ограде за пашњаке/ливаде
101.1.9	Машине за примарну обраду земљишта
101.1.10	Машине за допунску обраду земљишта
101.1.11	Машине за ђубрење земљишта
101.1.12	Машине за сетву
101.1.13	Машине за заштиту биља
101.1.14	Машине за убирање односно скидање усева
101.1.15	Машине за транспорт
101.1.17	Машине и опрема за наводњавање усева
101.2.1	Набавку квалитетних приплодних грла говеда, оваца, коза и свиња које се користе за производњу меса
101.2.3	Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака
101.2.4	Изградња/реконструкција као и опремање објеката за гајење крмача и производњу прасида за тов
101.2.5	Машине и опрема за складиштење и припрему сточне хране, за храњење и појење животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту ст
101.2.6	Сточне ваге, рампе за утовар и истовар и торови за усмеравање и обуздавање животиња
101.2.7	Опрема за третман папака
101.2.9	Опрема за фиксне ограде и електричне ограде за пашњаке/ливаде
101.2.10	Машине за примарну обраду земљишта
101.2.11	Машине за допунску обраду земљишта
101.2.12	Машине за ђубрење земљишта
101.2.13	Машине за сетву
101.2.14	Машине за заштиту биља
101.2.15	Машине за убирање односно скидање усева
101.2.16	Машине за транспорт
101.2.18	Машине и опрема за наводњавање усева
101.3.4	Набавка опреме за руковање, сакупљање и коришћење животињског ђубрива; посебна опрема за транспорт ђубрива
101.4.1	Подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање) вишегодишњих засада воњака, хмеља и винове лозе
101.4.3	Подизање, набавка и опремање система противградне заштите у воњацима и вишегодишњим засадама
101.4.4	Подизање/набавка жичаних ограда око вишегодишњих засада
101.4.8	Набавка опреме и уређаја за сетву, садњу и мулчирање (са фолијом)
101.4.12	Набавка бокс палета за транспорт и складиштење производа
101.4.14	Набавка опреме-линија за бербу, сортирање и калибрање производа
101.4.16	Набавка опреме за резивање, дробљење, сечење и уклањање остатака након резидбе воњних врста
101.4.18	Опрема/механизација за заштиту од мрза
101.4.19	Машине за примарну обраду земљишта
101.4.20	Машине за допунску обраду земљишта
101.4.21	Машине за ђубрење земљишта
101.4.22	Машине за сетву
101.4.23	Машине за садњу
101.4.24	Машине за заштиту биља
101.4.25	Машине за убирање односно скидање усева
101.4.26	Машине за транспорт
101.4.27	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
101.4.28	Машине, уређаји и опрема за наводњавање усева
101.5.1	Машине за примарну обраду земљишта
101.5.2	Машине за допунску обраду земљишта
101.5.3	Машине за ђубрење земљишта
101.5.4	Машине за сетву
101.5.5	Машине за садњу
101.5.6	Машине за заштиту биља
101.5.7	Машине за убирање односно скидање усева
101.5.8	Машине за транспорт
101.5.9	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
101.5.10	Машине и опрема за наводњавање усева
101.6.1	Набавка нових пчелињих друштава
101.6.2	Набавка опреме за пчеларство
101.6.3	Набавка возила и приколица за транспорт пчелињих друштава
101.7.1	Набавка нове опреме за рибаке

2.1.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева до утрошка средстава.		

2.1.10. Интензитет помоћи: За ову меру интензитет помоћи је 70% до максималних 400.000,00 динара по једном кориснику. Набавка квалитетних приплодних грла крава и јуница (старости до 5 година у моменту издавања рачуна о набавци или неког другог доказа о куповини (уговор, рачун), субвенционисаће се до 60.000,00 РСД од укупне вредности инвестиције (без ПДВ-а)са територије општине Лучани, а за купљена квалитетна приплодна грла крава са друге територије ван општине Лучани до 80.000,00 РСД по грлу и за набавку ван територије општине Лучани квалитетних приплодних грла стеоних јуница интензитет помоћи по газдинству износи 70% до максималних 100.000,00 динара по грлу у моменту издавања рачуна о набавци или неког другог доказа о куповини (уговор, рачун)), Овчарство,козарство, свињарство: За набавку квалитетних приплодних грла оваца/коза интензитет помоћи по газдинству је 70% до максималних 13.000,00 за максималних 20 грла, а за квалитетна приплодна грла крмача поврћај је 50% до максималних 23.000,00 по грлу за највише 5 грла. Старост квалитетних приплодних грла оваца/коза/крмача мора бити старије од 6 месеци. Када се ради о набавци квалитетних приплодних грла крава , пољопривредна газдинства треба да на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 3-100 квалитетних приплодних грла говеда , односно 10-300 квалитетних приплодних грла оваца/коза. За набавку квалитетних грла говеда, оваца,коза, подноси се и извештај о стању грла на домаћинству издат од стране ординирајуће ветеринарске станице, потврда о врсти и бројном стању грла од матичне службе, копија пасоша која мора бити у складу са ушним бројем за свако грло за које се подноси захтев, потврда или налог пословне банке о трансферу средстава са текућег рачуна купца на текући рачун продавца грла. У случају куповине грла од правног лица потребно је доставити готовински рачун и фискални рачун којим се доказује обављена трансакција. Прихватљиви корисници у РПГ-у морају имати пријављен сточни фонд (податке о врсти животиња и броју газдинства (ХИД) на којима се држе или узгајају). Износ подстицаја у односу на укупну вредност прихватљивих трошкова у оквиру инвестиције за куповину опреме за мужу, хлађење и чување млека на фарми, укључујући све елементе, материјале и инсталације је 60% до максималних 180.000,00 РСД од укупне вредности реализоване инвестиције по једном кориснику без урачунатог пореза на додатну вредност. Да би регистровани пољопривредни произвођач могао да добије подстицајна средства за куповину опреме за мужу, лактофриза, поред основне документације потребно је доставити фискални рачун, гарантни лист и отпремницу за инвестицију која је купљена од 01.12.2019.године до 30.11.2020.године. Износ подстицаја у односу на укупну вредност прихватљивих трошкова у оквиру инвестиција 101.1.3; 101.1.5 ; 101.1.6; 101.1.8; 101.1.9; 101.1.10 ; 101.1.11; 101.1.12;101.1.13; је 60% од вредности укупне инвестиције (без ПДВ-а) до максималних 180.000,00 РСД. Када се ради о сектору млеко у инвестицијама 101.1.3; 101.1.5; 101.1.6; 101.1.8; 101.1.9; 101.1.10; 101.1.11; 101.1.13; прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ 1 - 19 млечних крава; У случају набавке нових машина и опреме за наводњавање (101.1.17;) прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ максимално 100 млечних крава. Да би регистровани пољопривредни произвођач могао да добије подстицајна средства поред основне документације мора доставити и фискални рачун, ако та опрема подразумева издавање гаранције и отпремницу за инвестицију која је купљена од 01.12.2019.год. до 30.11.2020.године. . Прихватљиви корисници у РПГ-у морају имати пријављен сточни фонд (податке о врсти животиња и броју газдинства (ХИД) на којима се држе или узгајају). Прихватљиви корисници у сектору месо у инвестицијама 101.2.5; 101.2.6; 101.2.9; 101.2.10; 101.2.11; 101.2.12; 101.2.14; 101.2.18; су пољопривредна газдинства која у моменту подношења захтева у Регистру објеката (у складу са Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за узгој, држање и промет животиња - Службени гласник РС,36-2017) имају регистроване објекте са капацитетима за тов/узгој: мање од 20 јунади и/или мање од 150 грла приплодних оваца/коза. Износ подстицаја у односу на укупну вредност прихватљивих трошкова у оквиру инвестиција 101.2.5; 101.2.6; 101.2.9; 101.2.10; 101.2.11; 101.2.12; 101.2.14; 101.2.18; је 60% од вредности укупне инвестиције (без ПДВ-а) до максималних 180.000,00 РСД. Да би регистровани пољопривредни произвођач могао да добије подстицајна средства поред основне документације потребно је доставити фискални рачун, гарантни лист и отпремницу за инвестиције које су купљене. Износ подстицаја у односу на укупну вредност

прихватљивих трошкова у оквиру инвестиције подизање нових производних или матичних засада воћних врста вршиће се кроз 60% суфинансирања по набављеној садници, са максималним износом субвенције до 75.000,00 динара по једном кориснику без урачунатог пореза на додатну вредност. Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају на крају инвестиције 0,1-50 ha јагодастих врста воћака и хмеља, 0,30 до 100 ха дрвенстих (вишегодишњих) врста воћа, 0,2-100 ха винове лозе и која имају мање од 0,5 ха пластеника или мање од 3ха производње поврћа на отвореном простору. Да би регистровани пољопривредни произвођач могао да оствари подстицајна средства за подизање нових производних и матичних засада воћних врста, потребно је да има сертификат о здравственој исправности садног материјала купљеног од произвођача (расадничара) садног материјала, рачун за купљени садни материјал. Поред основне документације у конкурсном образцу тачно навести број парцеле на којој ће бити подигнут воћњак - због идентификације парцеле. Износ подстицаја у односу на укупну вредност прихватљивих трошкова у оквиру инвестиција 101.4.4; 101.4.19; 101.4.20; 101.4.21; 101.4.24; 101.4.28; вршиће са повраћајем од 60% од вредности укупне инвестиције (без ПДВ-а) до максималних 180.000,00 РСД. Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају на крају инвестиције мање од 2 ха јагодичастог воћа и хмеља, односно мање од 5 ха другог воћа, односно 0,1- 50 ха цвећа, 0,2-100 ха винове лозе и која имају мање од 0,5 ha пластеника или мање од 3 ha производње поврћа на отвореном простору. Поред основне документације потребно је доставити фискални рачун, гарантни лист и отпремницу за инвестицију која је купљена. У сектору - остали усеви прихватљиви корисници када се ради о инвестицији 101.5.3; 101.5.6; су пољопривредна газдинства која у моменту подношења захтева имају мање од 50 ha земљишта под осталим усевима које су уписане у регистар пољопривредних газдинстава. Поред основне документације потребно је доставити фискални рачун, гарантни лист и отпремницу за инвестицију која је купљена. За инвестицију 101.5.10; прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају мање од 100 ха земљишта под осталим усевима. Износ подстицаја када се ради о инвестицијама 101.5.3; 101.5.6; 101.5.10; је 60% од укупне вредности инвестиције без ПДВ-а до максималних 180.000,00. Да би регистровани пољопривредни произвођач могао да добије подстицајна средства поред основне документације потребно је доставити фискални рачун, гарантни лист и отпремницу за инвестиције које су купљене од 1.12.2019.године до 30.11. 2020. године. У сектору - пчеларство прихватљиви корисници за инвестиције 101.6.1; 101.6.2 ; 101.6.3; у оквиру овог сектора су пољопривредна газдинаства која поседују 5-500 кошница по реализацији инвестиције. Поред основне документације потребно је доставити фискални рачун, гарантни лист и отпремницу за инвестицију која је купљена од 01.12.2019.год. до 30.11.2020.године. Прихватљиви корисници у РПГ-у морају имати пријављен сточни фонд (податке о врсти животиња и броју газдинства (ХИД) на којима се држе или узгајају). Износ подстицаја по кориснику за инвестиције 101.6.1; 101.6.2 101.6.3; је 50% од вредности укупне инвестиције (без ПДВ-а) до максималних 60.000,00 РСД . .

2.1.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број поднетих захтева
2	Површина под новим вишегодишњим засадама
3	Број набављених грла
4	Број новонабављене механизације
5	Број кошница
6	Број рибњака

2.1.12. Административна процедура: Мера ће бити спроведена од стране Општинске управе општине Лучани- Одељења за привреду и локално економски развој, канцеларија за послове пољопривреде и руралног развоја. Након доношења Решења о расподели средстава инвестиције у оквиру ове мере реализоваће се кроз Јавни позив или Конкурс за доделу средстава, који се објављује на локалним средствима јавног информисања (радио и ТВ) и местима предвиђеним за истицање огласа на својој територији (огласним таблама) званичном сајту општине. Конкурс, мора да садржи податке о критеријумима за стицање права и износу средстава, потребној документацији која се прилаже, начину, месту и времену (року) подношења (достављања) захтева, о конкурсним обрасцима (врсти,) и друге податке и обавештења битна за благовремено и уредно подношење захтева. По објављеном конкурс, прихватљиви корисник подноси захтев за коришћење средстава до 30.11.2020. године, преко писарнице

Општинске управе општине Лучани у Лучанима и Гучи, на конкурсном обрасцу, који садржи основне податке подносиоца захтева (име и презиме, место становања, број пољопривредног газдинства, контакт телефон), уз који су приложене прописане исправе и други докази. Облик и садржину конкурсног обрасца утврђује Општинска управа општине Лучани. Након утврђивања испуњености услова дефинисаних Конкурсом, пољопривредни произвођачи склапају уговор са надлежним органом. Након тога надлежни орган доноси Решење о праву на коришћење и исплати подстицаја према редоследу пристизања захтева, а одобрена средства уплаћиваће се на наменски рачун регистрованом пољопривредног газдинства. Средства ће се одобравати корисницима који испуњавају услове, редом на основу поднетих комплетних, прихватљивих захтева до утрошка расположивих средстава. Након реализације инвестиције вршиће се контрола односно теренски обилазак газдинстава корисника од стране Комисије за контролу наменског трошења буџетских средстава општине Лучани именована од стране Председника општине. Захтев за доделу средстава на прописаном конкурсном обрасцу мора бити благовремен, потпун и поднет од стране овлашћеног лица. По благовременом, уредном захтеву поднетом од стране овлашћеног лица (прихватљивог корисника), Општинска управа општине Лучани, односно Одељење за привреду и локални економски развој, у поступку по прописима којима се уређује општи управни поступак, утврђује право и износ средстава, у складу са законом и подзаконским актима којима се регулишу подстицаји у пољопривреди и руралном развоју и овим програмом. По коначном решењу, општина Лучани са корисником средстава закључује уговор о додели средстава подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Лучани, којим се регулишу међусобна права. На основу уговора о додели средстава подршке, Општинска управа општине Лучани, преко Одељења за финансије, на текући рачун корисника, односно регистрованог пољопривредног газдинства, уплаћује износ утврђених средстава. Исплата по овој мери врши се по редоследу пристизања позитивно решених захтева, до утрошка предвиђених средстава. Комисија именована од стране Председника општине обилазиће терен и вршити проверу исправности.

2.2. Назив и шифра мере: 104 Управљање ризицима

2.2.1. Образложење: У складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју ("Сл. гласник РС", бр. 10/2013, 142/2014, 103/2015 и 101/2016), и Националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014-2024. општина може да утврђује мере које се односе на обнављање пољопривредног производног потенцијала нарушеног елементарним непогодама и катастрофалним догађајима и увођење одговарајућих превентивних мера за премију осигурања за усева, плодове, вишегодишње засаде, расаднике и животиње. Осигурања за усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња - општина Лучани стимулише активност пољопривредних газдинстава да своје усева и плодове осигурају од непогода и непредвиђених догађаја који би могли причинити штету на усевима и плодовима, тиме што из средстава буџета општине Лучани врши регресирање трошкова осигурања усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња. Због великог утицаја промене климе, а ради очувања квалитета, предвидљивости и одрживости пољопривредне производње осигурање представља неопходан начин очувања истог. Не постоји довољно ефикасна заштита од пожара, града, поплава па код пољопривредника треба развијати свест о потреби осигурања. Мера се спроводи већ неколико година и показује позитиван ефекат у смислу повећања броја корисника и прихватања мере као реалне потребе у односу на постојеће микро и макро климатске појаве и друге негативне утицаје на пољопривредну производњу

2.2.2. Циљеви мере: Општи циљеви: сигурнија и повећана производња, стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; стабилност прихода пољопривредних газдинстава, повећање производње и побољшање продуктивности и квалитета производа, смањење трошкова производње, раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта као и усклађивање са правилима ЕУ, њеним стандардима, политиком и праксом.

2.2.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Ова мера је у складу са Националним програмом за рурални развој Републике Србије (2018-2020) који је усвојен. Пољопривредним произвођачима Златиборског, Моравичког и Колубарског округа који осигуравају производњу држава ће вратити 70% вредности полисе. За остале повраћај остаје 40% уз најаву да ће осигурање и даље бити једина мера у пољопривреди у којој се толеришу истовремени подстицаји из

националног и локалног буџета. У општини Лучани сваке године а током 2019. године поред поплава дошло је и два пута и до огромних штета на пољопривредним усевама у већинском делу општине изазваних од елементарне непогоде - града. Обзиром да је општина Лучани сваке године подложна овој елементарној непогоди у обавези смо да помогнемо пољопривредним произвођачима кроз ову меру и да их усмеримо ка што већем броју да осигуравају своје усеве.

2.2.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица - носиоци активног комерцијалног породичног пољопривредног газдинства, предузетници и правна лица регистрована у Националном регистру пољопривредних газдинстава која су са територије општине Лучани.

2.2.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник мора да је регистрован као комерцијално пољопривредно газдинство у активном статусу у Националном регистру, и да је пријавио површине у Националном регистру под културама које је осигурао, и да има измирене обавезе по основу локалних јавних прихода. У случају када корисник није власник газдинства или земљишта где се инвестиција врши треба да достави уговор о закупу. Уговор између заинтересованих страна треба да покрије период од најмање пет година и да је оверен у суду. Само услуге реализоване у току календарске 2020. године могу се сматрати прихватљивим на надокнаду трошкова.

2.2.7. Специфични критеријуми: Прихватљиви корисници су активна пољопривредна газдинства, предузетници и правна лица регистрована у Националном регистру пољопривредних газдинстава на територији општине Лучани.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
104.3	Осигурање усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња

2.2.9. Критеријуми селекције:

2.2.10. Интензитет помоћи: За свако осигурано пољопривредно газдинство вршиће се повраћај у износу до 30% и максималном износу до 15.000,00 РСД од износа премије осигурања, без урачунатог пореза на додатну вредност, по редоследу достављања захтева до утрошка планираних средстава.

2.2.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Површина (број ха) осигураних од штета на усевама, плодовима, вишегодишњим засадима, расадницима
2	Број осигураних грла
3	Укупан број подржаних газдинстава за регрес премије осигурања за усеве, плодове, вишегодишње засаде, расаднике и животиње

2.2.12. Административна процедура: Председник општине доноси Решење о расподели бесповратних подстицајних средстава намењених пољопривреди за 2020. годину. Ради реализације расположивог износа подстицајних средстава, општина расписује конкурс за доделу средстава, који објављује на локалним средствима јавног информисања (радио и ТВ) и местима предвиђеним за истицање огласа на својој територији (огласним таблама) и званичном сајту општине. Конкурс, мора да садржи податке о критеријумима за стицање права и износу средстава, потребној документацији која се прилаже, начину, месту и времену (року) подношења (достављања) захтева, о конкурсним обрасцима (врсти, пружимању) и друге податке и обавештења битна за благовремено и уредно подношење захтева. По објављеном конкурс, прихватљиви корисник подноси захтев за коришћење средстава до 30.11.2020. године, преко писарнице Општинске управе општине Лучани, на конкурсном обрасцу, који садржи основне податке

подносиоца захтева (име и презиме, место становања, број пољопривредног газдинства, контакт телефон), уз који су приложене прописане исправе и други докази. Облик и садржину конкурсног обрасца утврђује Општинска управа општине Лучани. Захтев за доделу средстава на прописаном конкурсном обрасцу мора бити благовремен, потпун и поднет од стране овлашћеног лица. Уз захтев се подноси: - фотокопија потврде о упису активног статуса у регистру пољопривредних газдинстава; - фотокопија личне карте подносиоца захтева; - фотокопија броја наменског рачуна пољопривредног газдинства; - фотокопија полисе осигурања издата од стране осигуравајућих друштава и оригинал полисе (на увид) за период извршеног осигурања током 2020.године; - фотокопију потврде о извршеном плаћању укупне премије осигурања; - Измирене обавезе по основу локалних јавних прихода; По благовременом, уредном и захтеву поднетом од стране овлашћеног лица (прихватљивог корисника), Општинска управа општине Лучани, односно Одељење за привреду и локално економски развој, у поступку по прописима којима се уређује општи управни поступак, утврђује право и износ средстава, у складу са законом и подзаконским актима којима се регулишу подстицаји у пољопривреди и руралном развоју и овим програмом. По коначном решењу, општина Лучани са корисником средстава закључује уговор о додели средстава подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Лучани, којим се регулишу међусобна права. На основу уговора о додели средстава подршке, Општинска управа општине Лучани, преко Одељења за финансије, на текући рачун корисника, односно регистрованог пољопривредног газдинства, уплаћује износ утврђених средстава. Исплата по овој мери врши се по редоследу пристизања позитивно решених захтева, до утрошка предвиђених средстава.

2.3. Назив и шифра мере: 201.1 Одрживо коришћење пољопривредног земљишта

2.3.1. Образложење: Законом о пољопривредном земљишту "Сл. гласник РС", бр.62/2006,65/2008, 41/2009, 112/2015, 80/2017, 95/2018, а ради заштите и очувања хемијских и биолошких својстава пољопривредног земљишта и обезбеђења правилне употребе минералних и органских ђубрива пољопривредни произвођач кроз анализу земљишта врши контролу плодности пољопривредног земљишта и евиденцију количине унетог минералног ђубрива и пестицида. Пољопривредно земљиште је основни ресурс пољопривредне производње. Велике површине земљишта изложене су интензивним процесима деградације. Спровођењем ове мере подразумева се значајно побољшање квалитета земљишта примењујући контролу плодности земљишта. Ова мера је по класификацији сврстана као мера руралног развоја, али због кадровских капацитета, као и расположивих средстава спровођење ове мере, мониторинг је у надлежности Управе за пољопривредно земљиште. Имајући у виду да Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде за 2019. годину није у могућности да предвиди и финансира меру контроле плодности пољопривредног земљишта (лабораторијска анализа пољопривредног земљишта уз препоруку стручног лица) коју су пољопривредници бесплатно користили последњих година а реализовале их Пољопривредне саветодавне и стручне службе, општина Лучани ће кроз Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и у 2020. години финансирати ову меру, а на корист пољопривредних произвођача уз помоћ правног лица које врши анализу земљишта. Ова мера подржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу поправке састава земљишта и повећања приноса, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости.

2.3.2. Циљеви мере: Одрживо управљање земљиштем као природним ресурсом и добром од општег значаја; примену добре пољопривредне праксе кроз спровођење мере контроле плодности обрадивог пољопривредног земљишта. Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; повећање производње; побољшање продуктивности и квалитета производа; смањење трошкова производње; унапређење техничко-технолошке опремљености; одрживо управљање ресурсима и заштита животне средине; раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта; усклађивање са правилима ЕУ њеним стандардима, политикама и праксама.

2.3.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Националним програмом за рурални развој и пољопривреду за период 2018-2020 године, јер је њена имплементација дефинисана као подршка за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја, као подстицај за очување и унапређење животне средине и природних ресурса. У

оквиру ове мере неће бити двоструко финансираних пољопривредних газдинстава имајући у виду да Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде од 2019. године није у могућности да предвиди и финансира меру контроле плодности пољопривредног земљишта (лабораторијска анализа пољопривредног земљишта уз препоруку стручног лица) коју су пољопривредници бесплатно користили последњих година а реализовале их Пољопривредне саветодавне и стручне службе, општина Лучани ће кроз Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и у 2020. години финансирати ову меру. До финансирања истих захтева корисника од стране Управе за аграрна плаћања и из средстава буџета општине Лучани неће долазити јер ће се локалним програмом подржати инвестиција „Одрживо управљање земљиштем“ којом ће се пре свега обухватити анализа плодности пољопривредног земљишта, а постоји и обавеза достављања редовних годишњих извештаја на прописаном обрасцу у складу са Правилником о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја чији је саставни део и извештај окорисницима мера подршке који садржи основне податке о сваком кориснику као и шифру и назив инвестиције за коју су одобрена средства.

2.3.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су правна лица која су регистрована у АПР-у и која поседују одговарајућа овлашћења за обављање саветодавних и стручних послова у пољопривреди и која имају одговарајућу кадровску и техничку опремљеност за обављање послова контроле плодности земљишта и давања препорука за ђубрење на основу те контроле.

2.3.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.3.6. Општи критеријуми за кориснике: Општи критеријуми за кориснике у овој мери за инвестиције 201.1 и 201.3 је правно лице уписано у Регистар привредних субјеката.: Правна лица која су регистрована у АПР-у и која поседују одговарајућа овлашћења за обављање саветодавних и стручних послова у пољопривреди и која имају одговарајућу кадровску и техничку опремљеност за обављање послова контроле плодности земљишта и давања препорука за ђубрење на основу те контроле на активна регистрована пољопривредна газдинства која су пријављена у Националном регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју, са пребивалиштем и производњом на територији општине Лучани парцела на којима се врши контрола плодности и да се кроз одговарајућу документацију докаже власништво или закуп/уступање права коришћења. Корисници морају имати измирене обавезе по основу локалних јавних прихода;

2.3.7. Специфични критеријуми: Да се контрола плодности може вршити код регистрованих пољопривредних газдинстава на обрадивом пољопривредном земљишту до максимално десет анализа земљишта а пољопривредна газдинства морају бити пријављена у Националном регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју, са пребивалиштем и производњом на територији општине Лучани парцела на којима се врши контрола плодности и да се кроз одговарајућу документацију докаже власништво или закуп/уступање права коришћења.

2.3.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
201.1.1	Одрживо управљање земљиштем
201.1.3	Унапређена примена добре пољопривредне праксе (агро - мелиоративне мере)

2.3.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева до утрошка средстава.		

2.3.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи је 100%. Контролу плодности обрадивог

пољопривредног земљишта и давање препорука вршиће се преко правног лица односно надлежног привредног друштва за територију општине Лучани, које испуњава услове за обављање саветодавних и стручних послова у пољопривреди. У оквиру контроле плодности обрадивог пољопривредног земљишта, односно агрохемијске анализе земљишта, биће одређени основни параметри плодности земљишта и то: реакција земљишта, влажност земљишта, садржај слободног калцијум карбоната, садржај органске материје (садржај хумуса), садржај укупног азота, садржај лакоприступачног фосфора, садржај лако приступачног калијума.

2.3.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број извршених анализа земљишта
2	Заштита и очување хемијских и биолошких својстава пољопривредног земљишта
3	Обезбеђење правилне употребе минералних и органских ђубрива и пестицида
4	Контрола плодности обрадивог пољопривредног земљишта и количине унетог минералног ђубрива и пестицида

2.3.12. Административна процедура: Председник општине доноси Решење о расподели бесповратних подстицајних средстава намењених пољопривреди за 2020. годину. Одрживо коришћење пољопривредног земљишта односно инвестиција у оквиру мере - Одрживо управљање земљиштем реализоваће се избором пружаоца услуге у складу са Законом о јавним набавкама. Пружалац услуге мора да испуњава услове у погледу техничких и стручних капацитета за обављање послова испитивања плодности земљишта, односно да буде оспособљен да врши узимање просечног узорка земљишта, врши лабораторијску/агрохемијску анализу земљишта и доставља регистрованим пољопривредним произвођачима препоруке за даље коришћење пољопривредног земљишта. Са изабраним пружаоцем услуге закључиће се уговор. Након доношења Решења о расподели средстава Програма мера за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја на основу Одлуке о буџету општине Лучани за 2020. годину ("Сл. гласник општине Лучани", бр.1/20), инвестиције у оквиру ове мере реализоваће се на основу спроведеног поступка Јавне набавке (лабораторијска анализа пољопривредног земљишта уз препоруку стручног лица) са прецизираним условима, неопходном документацијом и роковима за подношење понуде. Критеријуми на основу којих ће се спровести поступак Јавне набавке подразумевају поред најниже понуђене цене и одговарајућу кадровску и техничку опремљеност, поседовање овлашћења за обављање анализа, саветодавних и стручних послова, и др. Након утврђивања испуњености услова дефинисаних Јавном набавком, склапа се уговор са изабраним понуђачем чија понуда буде прихваћена као најповољнија. Изабрани понуђач који буде прихваћен по основу Јавне набавке фактуром ће правдати утрошена средства општине Лучани за свако пољопривредно газдинство које испуњава тражене услове. Након тога општина Лучани путем јавног информисања обавештава пољопривредне произвођаче о условима и роковима за подношење захтева који се подносе преко преко писарнице Општинске управе општине Лучани у Лучанима и Гучи, на обрасцу, који садржи основне податке подносиоца захтева, уз који су приложене прописане исправе. Правно лице у сарадњи са пољопривредним произвођачима ће прикупити узорке земљишта и извршити контролу плодности земљишта, након прикупљених узорака као и извршене анализе земљишта фактуром ће правдати за свако газдинство утрошена средства општине Лучани за урађену анализу земљишта.

2.4. Назив и шифра мере: 304 Економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и на увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима

2.4.1. Образложење: Стандарди квалитета за већину производа прописани су посебним подзаконским прописима, односно правилницима којима се ближе прописују услови у погледу квалитета хране. Република Србија је у процесу сталног усклађивања ових правилника о квалитету хране са важећим прописима ЕУ и другим међународно признатим стандардима. Услед повећаног броја криза везаних за безбедност хране, долази до растућег броја захтева за безбедним производима, посебно од стране великих трговаца и прерађивача. Ово постаје главни разлог за имплементацију сертификационих шема у

целом ланцу снабдевања. Ако произвођачи и прерађивачи желе да снабдевају неке од већих трговачких ланаца, они морају да имају неке од захтеваних стандарда. Произвођачи и прерађивачи који имају неке од захтеваних стандарда биће боље позиционирани на тржишту, имаће већу конкурентност и продуктивност, а самим тим и олакшану продају на тржишту. Рурална подручја имају дугу традицију у преради различитих анималних и биљних производа на газдинству тако да постоје расположиви потенцијали који могу обогатити локалну понуду и омогућити запошљавање становништва. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде је отпочело са доношењем прописа којима се олакшава производња малим производним капацитетима и смањују финансијска оптерећења и административне препреке кроз одступање у погледу изградње, уређења и опремања објеката за мале и традиционалне произвођаче. На овај начин се подстиче економија на селу кроз валоризацију повезаности сопствене производње и прераде на газдинству и продаја малих количина директно потрошачу. Овом мером планирана су подстицајна средства за увођење стандарда квалитета и сертификацију у пољопривредној производњи и преради истих, као и подршка преради на газдинству.

2.4.2. Циљеви мере: Општи циљеви мере су подизање квалитета примарних и прерађених пољопривредних производа и заштита здравља људи, повећање конкурентности производа и стабилност дохотка пољопривредних газдинстава, а специфични циљеви су повећање обима производње, повећање броја пољопривредних газдинстава који се укључују у регистроване шеме квалитета, унапређење капацитета за прераду.

2.4.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера локалног програма Економске активности у смислу додавања вредности пољопривредним производима као и увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима повезана је са мером Националног програма руралног развоја од 2018. до 2020. године - Подстицаји за подршку инвестицијама у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду, увођење и сертификацију система квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла у оквиру мера Подстицаји за диверзификацију дохотка и унапређење квалитета живота у руралним подручјима. Спречавање могућег двоструког финансирања истих захтева корисника од стране Управе за аграрна плаћања и из средстава буџета општине Лучани спроводи се на следећи начин: подносилац захтева је у обавези да уз захтев за одобрење подстицаја за Економске активности у смислу додавања вредности пољопривредним производима као и увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима по локалном програму достави потписану изјаву, под моралном, кривичном и материјалном одговорношћу, да за исту намену не користи и да неће користити бесповратна средства у другим јавним фондовима; достављањем редовних годишњих извештаја на прописаном обрасцу у складу са Правилником о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја чији је саставни део и извештај о корисницима мера подршке који садржи основне податке о сваком кориснику као и шифру и назив инвестиције за коју су одобрена подстицајна средства.

2.4.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници мере су: лица уписана у Регистар пољопривредних газдинстава и налазе се у активном статусу и то физичка лица - носиоци комерцијалних породичних регистрованих пољопривредних газдинстава, предузетници и земљорадничке задруге чији су чланови уписани у Регистар пре 2020. године, као носиоци или чланови различитих комерцијалних породичних пољопривредних газдинстава у активном статусу на територији општине Лучани и удружења која имају најмање пет чланова који су уписани у РПГ као носиоци или чланови пет комерцијалних породичних пољопривредних газдинстава у активном статусу. Земљорадничке задруге уписане у Регистар привредних субјеката са седиштем и производњом на територији општине Лучани које у претходне две године нису биле корисници средстава Програма подршке спровођењу мера равномерног регионалног развоја Републике Србије кроз учешће државе у економско-финансијским подстицајима за оснивање нових задруга и инвестиционе пројекте постојећих задруга. Да је предузетник, задруга и удружење регистровано код Агенције за привредне регистре и да имају измирене доспеле обавезе по основу јавних прихода ЈЛС.

2.4.5. Економска одрживост: Приликом предаје захтева пољопривредни произвођач није у обавези да достави бизнис план или пројекат.

2.4.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисници средстава предвиђених овом мером морају испуњавати следеће услове да би могли да користе средства предвиђена овом мером: - Корисник мора имати пребивалиште на територији општине Лучани - Корисник мора бити носилац регистрованог пољопривредног газдинства са најмање 0,5ha пољопривредног земљишта на територији Општине Лучани на коме обавља пољопривредну производњу - Корисник мора имати набављен предмет субвенције пре подношења захтева, а најраније 1. 12. 2019. године и доказ о извршеном плаћању, и то: 1) фотокопију рачуна (фактуре) која гласи на име и извод или налог за плаћање оверен од стране банке ако је плаћање извршено безготовински, или 2) фотокопију рачуна (фактуре) која гласи на име и фискалног исечка, ако је плаћање извршено готовински, - Уколико је предмет субвенције механизација или опрема, она мора бити нова - Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно иста инвестиција не сме бити предмет другог поступка за коришћење подстицаја; - Корисник мора имати измирене све доспеле пореске обавезе које има према Општини Лучани - Корисник не сме отуђити предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од пет година од дана исплате подстицаја и у том периоду предмет мора наменски користити. Уколико неискористи мора вратити исплаћена средства са каматом од дана добијања средстава од општине Лучани и неће моћи на локалном нивоу у периоду од три године да конкурише за субвенције.

2.4.7. Специфични критеријуми: За инвестицију 304.4. прихватљиви корисници су наведена регистрована пољопривредна газдинства и удружења која имају закључен уговор о вршењу контроле који важи за годину у којој се подноси захтев за коришћење подстицаја или ће по реализацији инвестиције имати закључен уговор о вршењу контроле производње са овлашћеном сертификационом кућом. За меру 304 за синвестиције а у оквиру инвестиција 304.5.3.1; 304.5.3.2; 304.5.3.3; 304.5.3.4; 304.5.3.5; специфични критеријум за све инвестиције у оквиру подршке преради на газдинству је да за одређени вид прераде пољопривредних производа правна лица, предузетници, задруге, удружења, по реализацији инвестиције буду регистровани у складу са позитивно правним прописима, да је објекат у оквиру кога се реализује инвестиција на територији општине Лучани и да се користи на основу права својине или на основу права закупа, односно уступања на коришћење без накнаде, у периоду од најмање пет година почев од календарске године за коју подноси захтев за остваривање права на подстицаје. Специфични критеријум за инвестиције у оквиру подршке преради на газдинству –304.5.3.1; 304.5.3.2; 304.5.3.3; 304.5.3.4; 304.5.3.5; 304.5.3.5 прихватљиви корисници су произвођачи вина који су по реализацији инвестиције уписани у винарски регистар и поседују капацитет објекта до 20.000 литара. Специфични критеријум за земљорадничке задруге је да чланови задруге у структурама биљне производње својих пољопривредних газдинстава, на територији општине Лучани свеукупно имају уписано најмање 1,99 ha јагодастог воћа, 4,99 ha другог воћа, 1,99 ha винове лозе, производњу у затвореном простору 0,49 ha или повртарску производњу на отвореном на 2,99 ha. А корисник као физичко лице у структури биљне производње свог пољопривредног газдинстава, на територији општине Лучани мора имати уписано најмање 1,99 ha јагодастог воћа, 4,99 ha другог воћа, 1,99 ha винове лозе, производњу у затвореном простору 0,49 ha или повртарску производњу на отвореном на 2,99 ha. Прерада пчелињих производа и маркетинг - регистрована пољопривредна газдинства су прихватљиви корисници уколико, поред напред наведених специфичних услова, имају на сопственом пољопривредном газдинству најмање 50 кошница.

2.4.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
304.1	Подршка бреднирању поризвода и региона
304.2	Подршка за заштиту географског порекла производа
304.3	Подршка за заштиту имена производа
304.4	Подршка за увођење система квалитета
304.5.3.1	Набавка опреме и уређаја за сушење воћа, поврћа и грожђа, као и њихових производа
304.5.3.2	Набавка опреме и уређаја за замрзавање воћа и поврћа, као и њихових производа
304.5.3.3	Набавка опреме и уређаја за бланширање, пастеризацију и стерилизацију производа
304.5.3.4	Набавка опреме за пријем воћа, поврћа и грожђа, као и прераду, пуњење и паковање њихових производа
304.5.3.5	Набавка опреме за производњу вина, ракија и других алкохолних пића, као и опреме за дегустационе сале

2.4.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева до утрошка средстава.		

2.4.10. Интензитет помоћи: Износи подстицаја дати су у процентима у односу на износ инвестиције без ПДВ-а. Износ подстицаја је 60% за све наведене инвестиције у оквиру мере. Максимални износ подстицаја по кориснику је 200.000,00 динара.

2.4.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број поднетих захтева
2	Број газдинстава која су модернизовала производњу

2.4.12. Административна процедура: Економске активности у смислу додавања вредности пољопривредним производима као и увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима, реализоваће се путем Конкурса за избор корисника средстава за наведену меру који расписује председник општине Лучани на основу утврђених критеријума. Конкурс ће се објавити путем електронских медија. Конкурсом ће се детаљније дефинисати општи и специфични услови за сваку од планираних инвестиција, износ подстицаја, прихватљиви трошкови, потребна документација, услови коришћења подстицајних средстава и време трајања конкурса. У току трајања конкурса, моћи ће да се поднесе један захтев за коришћење подстицајних средстава за више инвестиција. Пријем захтева, у складу са конкурсним условима, вршиће се у просторијама општинске управе. Детаљне административне провере се спроводе ради утврђивања да ли је захтев потпун, благовремен и да ли су услови за одобравање захтева испуњени, а по потреби вршиће се теренски обилазак газдинстава потенцијалних корисника ради утврђивања испуњења предуслова за поједине инвестиције. Средства се одобравају корисницима који испуњавају услове, редом на основу поднетих комплетних - прихватљивих захтева до утрошка расположивих средстава. Начин реализације одобрених подстицајних средстава и обавезе корисника прецизираће се уговором и вршиће се контрола наменског коришћења одобрених подстицајних средстава теренским обилазком газдинства.

2.5. Назив и шифра мере: 402 Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју

2.5.1. Образложење: Одрживи развој пољопривреде и руралних подручја захтева да буде заснован на праћењу нових технологија, стручном усавшавању и константном трансферу знања и информација. Пољопривредни произвођачи и сеоско становништво све теже успевају да самостално, без икакве стручне помоћи примењују иновације у производњи, пласману, развоју непољопривредних делатности, маркетингу и другим активностима везаним за развој руралних средина. На недостатак знања и додатних вештина код сеоског становништва упућују и подаци да само 2% носиоца газдинстава имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде, а највећи део носиоца газдинстава имају знање стечено праксом. Ова мера унапређује креирање нових знања у складу са стварним потребама крајњих корисника, имплементацију постојећих знања и трансфер знања међусобним повезивањем креатора знања са пољопривредним произвођачима и другим актерима руралне заједнице. Задњих година општина Лучани организује и одлазак пољопривредних произвођача на Међународни сајам пољопривреде у Нови Сад, а у плану су и студијска путовања за која искажу интересовање. На Драгачевском сабору трубача у Гучи општина Лучани организује изложбу пољопривредних производа и машина.

2.5.2. Циљеви мере: Општи циљеви: побољшање продуктивности и квалитета производа; смањење трошкова производње; одрживо управљање ресурсима и заштите животне средине; раст конкурентности

уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта; усклађивање са правилима ЕУ, њеним стандардима, политикама и праксама; повећање доступности и квалитета знања, унапређење социјалне и економске инклузије малих и средњих газдинстава у руралним срединама; одрживи развој, заштита ресурса, побољшање биодиверзитета и смањење миграције становништва; јачање саветодавног сервиса и допринос повећању конкурентности пољопривредне производње. Достављање информација о подстицајним средствима, конкурсима, роковима, потребној документацији и сл., а у вези са активностима Министарства пољопривреде, општине или других донатора путем смс поруке пољопривредним произвођачима. Специфични циљеви по секторима: побољшање образовне структуре радне снаге на газдинствима; јачање и функционално повезивање свих актера у систему креирања и трансфера знања; техничко и кадровско унапређење институција укључених у систем креирања и трансфера знања; јачање капацитета за прихватање знања кроз развијање свести и мотивисаности за образовањем.

2.5.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Ова мера је у складу са мерама Националног програма за пољопривреду - Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју прописују се четири врсте подстицаја: директна плаћања, подстицаји мерама руралног развоја, посебни подстицаји и кредитна подршка. У оквиру посебних подстицаја предвиђена је мера Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју. Спречавање могућег двоструког финансирања истих захтева корисника од стране Управе за аграрна плаћања и из средстава буџета општине Лучани, спроводи се на следећи начин: подносилац захтева је у обавези да уз захтев за одобрење достави потписану изјаву, под моралном, кривичном и материјалном одговорношћу, да за исту намену не користи и да неће користити бесповратна средства у другим јавним фондовима; достављањем редовних годишњих извештаја на прописаном обрасцу у складу са Правилником о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја чији је саставни део и извештај о корисницима мера подршке који садржи основне податке о сваком кориснику као и шифру и назив инвестиције за коју су одобрена подстицајна средства.

2.5.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници средстава ове мере су: регистрована пољопривредна газдинства, удружења грађана, предузетници и правна лица за пружање саветодавних и других услуга (превоз, опрема, обезбеђење, штампа, угоститељство и услуге смештаја и сл.), научне и стручне институције и јединица локалне самоуправе.

2.5.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.5.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник мора да је уписан у одговарајући регистар (Регистар привредних субјеката, Регистар научно-истраживачких установа, Регистар иновационих организација или Регистар удружења).

2.5.7. Специфични критеријуми: Корисници средстава за стручно оспособљавање, активности стицања вештина и показне активности у оквиру мере за инвестиције 402.1 и 402.2 треба да имају искуство у пружању услуге (референца), као и стручни и технички капацитет у зависности од типа и трајања услуге (референтни предавачи).

2.5.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
402.1	Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања
402.2	Стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности

2.5.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Нема критеријума.		

2.5.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи је 100 %.

2.5.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број одржаних едукација
2	Број едукованих пољопривредника
3	Број организованих манифестација, сајмова, изложби и студијских путовања

2.5.12. Административна процедура: Председник општине доноси Решење о расподели бесповратних подстицајних средстава намењених пољопривреди за 2020. годину. Мера ће бити спроведена од стране општинске управе општине Лучани, која ће организовати обуке, предавања, радионице, демонстративна поља у сарадњи са институцијама из земље, манифестације, студијска путовања и друге облике реализације овог подстицаја. Надлежни орган ће спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника ове подстицајне мере и водити евиденцију о броју присутних пољопривредника на предавањима, као и евиденцију предавача и тема које су обрађене. Приликом организације студијског путовања, одабраће се најрепрезентативнији пољопривредници у појединим областима, који ће знање и нова искуства, стечена на студијским путовањима, моћи да примене на својим газдинствима, а самим тим и да пренесу на пољопривреднике из своје околине.

2.6. Назив и шифра мере: 601 Набавка хране и ветеринарских услуга за остављено уматичена женска грла телад, јагњади и јаради

2.6.1. Образложење: Показатељ степена развијености укупне пољопривредне производње једне земље зависи од учешћа сточарске производње у производној структури пољопривреде. Сточарство и сточарска производња последних деценија бележе перманентно опадање броја грла за 1-2% на годишњем нивоу. Сточарство као виша фаза „органске индустрије“ и уједно најинтезивнија грана пољопривредне делатности, покреће развој биљне и укупне пољопривредне производње у свакој земљи. Зато је неопходно у наредним годинама повећати учешће сточарства у вредности укупне пољопривредне производње, чиме би се омогућила ефикасна валоризација ратарских производа као и повећање укупних девизних прихода земље од извоза сточарских производа. Пољопривредни произвођачи који оставе да гаје уматичену женску телад на територији општине Лучани, добијају повраћај средстава по 25.000,00 динара за набавку хране у 2020. години и повраћај средстава за ветеринарске услуге за највише 5 грла а за уматичену женску јагњад/јарад до 5.000,00 динара за највише 10 грла. Услов за повраћај је тај да газдинство мора да задржи најмање на три године женско уматичено грло телета и најмање на две године женско уматичено грло јагњад/јарад.

2.6.2. Циљеви мере: Општи циљеви: - Увећање сточног фонда; Повећање производње кабасте сточне хране; Ефикасније коришћење пашњака и ливада; Стабилизација фарме и повећање конкурентности; Унапређење производње млека. Специфични циљеви: - Побољшање генетског потенцијала квалитетних грла у сточарству, - Заустављање и смањење перманентног пада броја приплодних грла и повећање матичног стада код фармера .

2.6.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Националним програмом за пољопривреду Републике Србије. Мера је у складу са Подстицајима за квалитетна приплодна грла. Општина Лучани финансира трошкове исхране и ветеринарске услуге за остављено уматичено женско грло како би се унапредила расна структура и производне карактеристике грла као и повећао њихов број. Спречавање могућег двоструког финансирања истих захтева корисника од стране Управе за аграрна плаћања и из средстава буџета општине Лучани, спроводи се на следећи начин: подносилац захтева је у обавези да уз захтев за одобрење достави потписану изјаву, под моралном, кривичном и материјалном одговорношћу, да за исту намену не користи и да неће користити бесповратна средства у другим јавним фондовима; достављањем редовних годишњих извештаја на прописаном обрасцу у складу са Правилником о обрасцу и садржини програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу

извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја чији је саставни део и извештај о корисницима мера подршке који садржи основне податке о сваком кориснику као и шифру и назив инвестиције за коју су одобрена подстицајна средства.

2.6.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица-носиоци или чланови активног комерцијалног породичног пољопривредног газдинства са територије општине Лучани, уписана у Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју.

2.6.5. Економска одрживост: Корисници не подносе бизнис план.

2.6.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник мора бити регистрован са активним статусом и са пребивалиштем и производњом на територији општине Лучани у Националном регистру пољопривредних газдинстава за 2020. годину. Пољопривредни произвођач може да конкурише у 2020. години за остављено уматичено женско грло од 01.12.2019. године до 30.11.2020.године. Може конкурисати за уматичено грло из сопственог запата стим што пољопривредни произвођач не сме да отуђи женско грло телета најмање три године а јагњад/јарад 2 године. Уколико је грло болесно може се правдати овереном потврдом од ветеринарске службе. Уколико га отуђи а не обавести општинску управу сноси санкције повраћаја средстава од датума пријема субвенције са каматом и забрану на 3 године на било који облик подстицаја у пољопривреди у општини Лучани.

2.6.7. Специфични критеријуми: Максималан износ подстицаја за једно пољопривредно газдинство је по 5 остављених уматичених женских грла теледи и 10 уматичених грла јагњад/јаради.

2.6.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
601	Набавка хране и ветеринарске услуге за остављена уматичена женска грла теледи, јагњад/јаради

2.6.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева до утрошка средстава.		

2.6.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи за ову меру је 100% од цене ветеринарских услуга и до 100% купљену сточну храну за остављена уматичена женска грла из сопственог запата до 25.000,00 динара по грлу за највише 5 грла а за уматичену женску јагњад/јарад до 5.000,00 динара за највише 10 грла старости до 10 месеци.

2.6.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број произвођача обухваћених мером
2	Број остављених женских грла
3	Одржива сточарска производња

2.6.12. Административна процедура: Мера ће бити спроведена од стране органа локалне самоуправе. Председник општине доноси Решење о расподели бесповратних подстицајних средстава намењених пољопривреди за 2020. годину. Општина Лучани ће објавити Конкурс за доделу подстицајних средстава и рокове за подношење захтева као и спровести широку кампању информисања потенцијалних корисника. Потенцијални корисници уз захтев достављају потрбну документацију која ће бити наведена у Јавном конкурс у правдаће добијена средства одговарајућим фискалним рачунима, повраћај се врши без урачунатог ПДВ-а као и потписана изјава да инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, као и да најмање 3 године женско уматичено грло неће отуђити и да ће у том периоду предмет наменски користити. Достављени захтеви ће бити административно проверени од

стране органа локалне самоуправе у смислу комплетности. Провере ће бити на терену обиласком пољопривредних газдинстава. Провера ће се вршити и у наредне 3 године. Са подносиоцима захева који буду испуњавали услове Конкурса биће склопљени уговори. Корисник средстава у случају болести или несрећног случаја грло може отуђити уз потврду ветеринара и по обавештењу општине Лучани.

Програм мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја

III. ИДЕНТИФИКАЦИОНА КАРТА

Табела: Општи подаци и показатељи

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Аутономна покрајина	/	рзс*
Регион	Регион Шумадије и Западне Србије	рзс*
Област	Моравичка област	рзс*
Град или општина	општина	рзс*
Површина	454	рзс*
Број насеља	36	рзс*
Број катастарских општина	34	рзс*
Број подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП)	19	
Демографски показатељи		
Број становника	20897	рзс**
Број домаћинства	5249	рзс*
Густина насељености (број становника/површина, km ²)	46	
Промена броја становника 2011:2002 (2011/2002*100 - 100)	-15.10	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	/	рзс**
Становништво млађе од 15 година (%)	12	рзс**
Становништво старије од 65 година (%)	35	рзс**
Просечна старост	45,8	рзс*
Индекс старења	/	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем (%)	24,6	рзс*
Основно образовање (%)	8,7	рзс*
Средње образовање (%)	36,49	рзс*
Више и високо образовање (%)	2,7	рзс*
Пољопривредно становништво у укупном броју становника (%)	22,67	Процена
Природни услови		
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	Брдско-планински	Интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа	Параподзол, смеђе скелетоидно земљиште на флишу, црвенице на кречњаку, параподзол оброначни, алувијално земљиште, III, IV, V класа	Интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска ...)	Умерено-континентална	Интерни
Просечна количина падавина (mm)	700	Интерни
Средња годишња температура (oC)	15	Интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)	Река Бјелица са притокама	Интерни
Површина под шумом (ha)	15623,34	рзс*

Површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС (%)	33,25	рзс*
Пошумљене површине у претходној години (ha)	0,05	рзс*
Посечена дрвна маса (m3)	9000	рзс*
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ		
Стање ресурса		
Укупан број пољопривредних газдинстава:	5249	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	3858	Управа за трезор
- породична пољопривредна газдинства (%)	/	
- правна лица и предузетници (%)	/	
Коришћено пољопривредно земљиште - КПЗ (ha)	17100	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС (%)	49,9	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало(18) (ha, %)	17093	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало(19) (ha, %)	6511	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству (ha)	2,5	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом (ha)	/	Интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања (ha)	/	Интерни
Број пољопривредних газдинстава која наводњавају КПЗ	443	рзс***
Одводњавана површина КПЗ (ha)	/	Интерни
Наводњавана површина КПЗ (ha)	211	рзс***
Површина пољопривредног земљишта у државној својини на територији АП(20) (ha)	1125	Интерни
Површина пољопривредног земљишта у државној својини која се даје у закуп (ha):	4,72	Интерни
- физичка лица (%)	/	Интерни
- правна лица (%)	102688	Интерни
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела (број)	10994	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине (број)	13620	рзс***
Пољопривредни објекти (број)	1428	рзс***
чч, сушаре, стакленици и пластеници (број)	16362,12160	рзс***
Употреба минералног ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља (ha, број ПГ)	5259	рзс***
Број чланова газдинства и стално запослених на газдинству:	12276/19	рзс***
(на породичном ПГ: на газдинству правног лица/предузетника) (ha)	/	рзс***
Годишње радне јединице (број)	6085	рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника (број)	1	Интерни
Производња пољопривредних производа (количина):		
- биљна производња (t)	/	рзс***
- сточарска производња (t, lit, ком.)	/	Интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		
Рурална инфраструктура		
<i>Саобраћајна инфраструктура</i>		

Дужина путева(km)	/	рзс*
Поште и телефонски претплатници (број)	186,5	рзс*
<i>Водопривредна инфраструктура</i>		
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу (број)	2059	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу (број)	289000	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде (хиљ.м3)	0	рзс*
Пречишћене отпадне воде (хиљ.м3)	/	рзс*
<i>Енергетска инфраструктура</i>		
Производња и снабдевање електричном енергијом (број)	/	Интерни
<i>Социјална инфраструктура</i>		
Објекти образовне инфраструктуре (број)	634	рзс*
Број становника на једног лекара	1662	рзс*
Број корисника социјалне заштите	/	рзс*
<i>Диверзификација руралне економије</i>		
Запослени у секторима пољопривреде, шумарства и водопривреде (број)	816	рзс* рзс***
Газдинства која обављају друге профитабилне активности(30) (број)	/	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста на територији АП/ЈЛС (број)	/	рзс*
<i>Трансфер знања и информација</i>		
Пољопривредна саветодавна стручна служба (да/не)	ПССС Чачак	Интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем (број)	120	ПССС

Датум и место

М.П.

Потпис овлашћеног лица у АП/ЈЛС